

**DE “GOEDE EN RECHTVAARDIGE” UITOEFENING
VAN HET GEZAG IN HET GEWIJDE LEVEN**

UISG BULLETIN

NUMMER 168, 2019

PRESENTAZIONE	2
HET CONCEPT VAN HET GEZAG IN DE CODEX, TUSSEN “POTESTAS” EN “AUCTORITAS” <i>Zr. Simona Paolini, FMGB</i>	4
DE SCHADUWZONES VAN HET GEZAG: HOE DEZE TE DOORSCHRIJDEN <i>Zr. Tiziana Merletti, SFP</i>	12
TEGEN WIE DE MACHT UITOEFENT, ZEGT JEZUS ... <i>Zr. Elisabetta Flick, SA</i>	22
GEBED IN HET HART VAN HET KAPITTEL <i>P. David Glenday, MCCJ</i>	32
HET LEVEN VAN DE UISG	38
SECRETARIAAT VAN DE UISG	44

INLEIDING

Op 22 november 2018 is in Rome een werkgroep kerkelijk recht van de UISG bijeengekomen over het thema: *De “goede en rechtvaardige” uitoefening van het gezag in het gewijde leven.*

Het thema is heel actueel, en brengt de urgentie met zich mee van een diepe overdenking hiervan en een adequaat antwoord hierop. Paus Franciscus vraagt in zijn brief aan het volk van God, van 20 augustus 2018, uitdrukkelijk dat alle “leden van Gods volk” door hun actieve deelname bijdragen aan “de bekering van het kerkelijk handelen”, en zich keren tegen “seksueel, machts- en gewetensmisbruik”.

In antwoord op deze oproep wil de UISG, als unie van ongeveer 2.000 leiders van religieuze congregaties, die aanwezig zijn over de hele wereld, niet alleen de eigen pijn en de eigen verontwaardiging uiten over elke vorm van misbruik die in en buiten de Kerk is begaan, maar heeft zij ook naar vormingswegen gezocht, die leiden naar een “goede en rechtvaardige” uitoefening van het gezag in het religieuze leven, waarbij het verlangen en de wens wordt geuit om samen te groeien in ons bewustzijn en in onze capaciteit om te streven naar het goede.

Zr. Simona Paolini, FMGB

Het concept van het gezag in de Codex tussen “potestas” en “auctoritas”

Elke keer dat de macht geen werkelijke ondersteuning impliceert, opdat aan elke religieus of religieuze het noodzakelijke zal worden gegarandeerd om het doel van de eigen roeping te realiseren, is dat een oneigenlijk gebruik van de macht (zie canon 670); elke keer dat de oversten niet bewust de vorming in het eigen instituut op zich nemen, is dat geen correcte vorm van macht; elke keer dat de oversten zich niet inzetten om met trouwe creativiteit het apostolaat van het eigen instituut aan de concrete eisen van de geschiedenis aan te passen, is dat geen correcte uitoefening van de macht.

Zr. Tiziana Merletti, SFP

De schaduwzones van het gezag: hoe deze te doorschrijden

Het doel van dit artikel is te verkennen in hoeverre het machtmisbruik het vrouwelijke gewijde leven betrof, uitgaande van de schaduwzones die de uitoefening van het gezag produceert. Het gaat hierbij niet om het opsommen van valluiken, waarin wij te goeder trouw kunnen vallen, waarna we ons laten overmeesteren door ontmoediging, omdat we niet meer weten hoe we eruit moeten komen. Het gaat ook niet om het vinden van eenvoudige antwoorden op de vraag hoe wij deze schaduwzones moeten doorschrijden. Ik stel voor, dat wij de vragen opzoeken die wij onszelf moeten stellen om een waarschijnlijke nieuwe afdaling in een schaduwgebied te voorkomen.

Zr. Elisabetta Flick, SA***Tegen wie de macht uitoefent, zegt Jezus...***

Het feit dat het openbare leven van Jezus zich opent en afsluit met de verleidingen betreffende de wijze waarop de macht van de Zoon van God moet worden uitgeoefend, klinkt als een constante oproep en uitnodiging om te erkennen, dat in elke machtsuitoefening de verleiding en de mogelijkheid tot misbruik permanent aanwezig zijn, en dit houdt in, dat men het gezag op de een of andere wijze in het eigen voordeel aanwendt. En het is voldoende om een krant open te slaan, en wat historische lectuur te raadplegen, om te kunnen constateren, dat inderdaad in vele landen “*de staatshoofden deze in hun machtgreep houden en de groten de kleinen overheersen*”. Wij moeten helaas toegeven, dat ook in de Kerk en in het religieuze leven dit machtsmisbruik ruim aanwezig is, en dat dit het belang onderstreept van de moed om de verleidingen die in ons wonen in beschouwing te nemen, om deze te kunnen weerstaan, om aldus het gezag uit te oefenen dat Jezus aan Zijn leerlingen heeft gegeven: om duivels uit te drijven.

P. David Glenday, MCCJ***Gebed in het hart van het kapittel***

Om het kapittel te mogen ervaren als een *gave van gebed*. Om het gebed te ervaren in het hart van het kapittel, niet alleen als een essentiële voorbereiding, niet alleen als een essentiële begeleiding, maar het gebed als de plaats waar onze kapittels uit voortkomen, van waaruit zij worden gegenereerd, de plaats waar de beslissingen en de oriënteringen van het kapittel ontvangen worden. Gebed als de plaats waar het kapittel haar moed, hoop, kracht en creativiteit vindt.

HET CONCEPT VAN HET GEZAG IN DE CODEX, TUSSEN “POTESTAS” EN “AUCTORITAS”

Zr. Simona Paolini, FMGB

Zr. Simona Paolini, missiezuster van de Franciscanessen van het Kind Jezus, is docent bronnengeschiedenis en instituties kerkelijk recht, filosofie van het recht en recht van het gewijde leven aan de Pauselijke Universiteit “Antonianum” te Rome en aan de Faculteit “Pius X - Studium Marcianum” te Venetië.

Deze tekst is reeds gepresenteerd bij de Werkgroep Kerkelijk Recht van de UISG, Rome, 22 november 2018.

Origineel in het Italiaans

De kwestie van het gezag wordt een urgentie en een actualiteit in deze kerkelijke tijd, die wordt getekend door de beschouwing hiervan door de Heilige Vader Paus Franciscus in zijn brief gericht aan het volk van God op 20 augustus 2018, welke handelt over vormen van misbruik, en een trilogie presenteert die niet alleen maar gaat over seksueel misbruik, maar ook over gezagsmisbruik en gewetensmisbruik.

“Wanneer één lid lijdt, delen alle ledematen in het lijden” (1 Kor. 12, 26). Deze woorden van Paulus weerklinken met kracht in mijn hart, waardoor ik nog eens het ondergane lijden ervaar van vele minderjarigen door seksueel misbruik, gezags- en gewetensmisbruik, begaan door een groot aantal leden van de clerus en een groot aantal gewijde personen.

In het kader van deze lezing van de situatie door de Heilige Vader, vraagt hij nog eens aan het hele volk van God om hierop te reageren met een complexe kerkelijke daad:

Het is onmogelijk om zich een ommekeer in het kerkelijk handelen voor te stellen, zonder de actieve deelname hieraan van alle componenten van Gods volk. En er is méér: elke keer dat wij hebben geprobeerd om Gods volk te verdringen, tot stilzwijgen te brengen, te negeren, te reduceren tot kleine *elites*, hebben wij gemeenschappen, programma's, theologische keuzes, spiritualiteiten en structuren opgebouwd, die geen wortels kennen, geen herinneringen, geen gezichten, geen lichamen, en dus in definitieve zin zonder leven zijn.

Dit manifesteert zich duidelijk in de abnormale wijze van interpretatie van gezag in de Kerk - heel gebruikelijk in talrijke gemeenschappen, waarin seksueel misbruik, gezags- en gewetensmisbruik heeft plaatsgevonden – hetgeen kan

worden aangeduid met de term clericalisme, een houding die “niet alleen maar de persoonlijkheid van christenen annuleert, maar ook een neiging in zich draagt om de doopgenade te onderschatten en te reduceren, welke de Heilige Geest in de harten van onze mensen heeft gelegd”.

Hieruit komt de behoefte voort van de UISG om deel te nemen aan het opstellen van dit antwoord tegen elke vorm van misbruik, waarbij wordt gedacht aan vormingstrajecten die ons leiden naar een “goede en rechtvaardige” uitoefening van het gezag in het religieuze leven.

Een simpele "*explicatio terminorum*"

Het doel van deze beschouwing is dus de opvoeding tot een “goede en rechtvaardige” uitoefening van het gezag, waarbij wij ons eerst een beter begrip moeten vormen van de kwalitatieve waarde van deze twee woorden, die zijn gekozen om de gezagsvorm te bepalen die de Kerk vandaag van haar gezagsdragers vraagt.

Met GOED wordt niet zozeer datgene bedoeld wat correct is, maar juist datgene wat het goede nastreeft, omdat dit ten grondslag ligt aan de realisering van het gemeenschappelijk goed; het heet ‘gemeenschappelijk goed’ omdat het authentiek is, en omdat het iedereen toebehoort. Deze dimensie van de “gemeenschappelijkheid” van het “goed” wordt op de juiste wijze verklaard in de Encycliek *Laudato Si'*, geschreven in 2015 door Paus Franciscus, in zijn omschrijving van *de zorg voor het gemeenschappelijk huis*. In de Encycliek wordt omschreven hoezeer het gemeenschappelijk goed in staat is om “al die behoeftes van het sociale leven te scheppen, die zowel aan de groepen als aan de individuele leden de mogelijkheid geven om op vollere en snellere wijze de eigen perfectie te bereiken” (LS156).

En die gezagsuitoefening moet ook *rechtvaardig* zijn, en niet alleen maar legitiem, en gericht zijn op de realisering van het religieuze leven, alsmede uitgaan van haar eigen criteria.

Alles wat zich niet plaatst binnen deze twee modaliteiten, strookt niet met de gezagsuitoefening die de Kerk vandaag vraagt van hen die door haar met de macht van het gezag worden bekleed.

De titel van dit artikel vraagt om een aanvullende verduidelijking van de gebruikte terminologie: de woorden gezag en macht.

In kerkelijke termen gesteld, kan gezag of autoriteit niet worden geïnterpreteerd volgens de gebruikelijke opvatting van tendens tot groei, tot ontwikkeling, wat eenvoudig afleidbaar is door een verwijzing naar het Latijnse werkwoord *augeo*, waaruit de semantische waarde kan worden afgeleid van *status superioris*, die toebehoort aan wie is bekleed met macht en/of leidinggevende functies; in de Kerk gaat het eerder om *ἐξουσία*, de deelname aan de Heerlijkheid van Jezus Christus, de *Κύριος*, wiens gezag de menselijke geschiedenis brengt naar het Koninkrijk van God. Het gezag van het volk van God vindt haar oorsprong en kwalificatie in het gezag van God, waaruit elk gezag voortkomt, zoals de apostel Paulus ons onderricht: *Want er is geen gezag dan van God. Ook het bestaande gezag is door*

God ingesteld (Rm. 13, 1).

De goddelijke natuur van het gezag wijst op een transcendente eigenschap van het gezag, wat dan ook de reden is, dat een zuiver menselijke of sociale interpretatie van het gezag in de Kerk te beperkt, en dus foutief is.

Bovendien wordt een kerkelijk gezag omschreven als een dienstbaarheid aan de Kerk, zoals duidelijk is vastgelegd in canon 618 (opening van hoofdstuk II: Bestuur van de Instituten), waarin dit als volgt staat omschreven:

“De oversten oefenen het gezag dat zij hebben ontvangen van God via hun taak in de Kerk uit in een geest van dienstbaarheid”.

Het gezag is dus geen “onvermijdelijke, doch theologisch weinig relevante, of zelfs schadelijke buitenkant, maar behoort in haar essentiële vorm tot de concrete kern van de vleeswording”;¹ de gezagsdimensie, die geen deel uitmaakt van het stichtende en levende principe van de Kerk, welke volgens de Wil van haar Stichter is geworteld in het Woord en in de Sacramenten die worden beleefd in de genade van de communie, is altijd een structurerende dimensie van de Kerk, hetgeen voortkomt uit haar instelling als concreet teken van eenheid en van communie met God en tussen de mensen (zie: LG1).

Juist in de kerkelijke communie, als basis voor het kerkelijk leven, vindt het gezag haar rechtvaardiging; juist de gemeenschapsdimensie vraagt om de dienstbaarheid van het gezag, met precieze doelstellingen, die zijn erkend door de Kerk – door middel van canonieke goedkeuring – en gericht op de realisering van het goede voor de kerkelijke gemeenschap.

Met de term gezag is de term *macht* verbonden, dat wil zeggen haar concrete uitingvorm. Macht geeft de modaliteit van gezagsuitoefening aan, welke het gezag specificeert. Deze is verbonden aan een functie, want het is een macht die voor specifieke functies is voorzien.

Terwijl het gezag een algemene dienstbaarheid van het bestuur uitdrukt, drukt macht op punctuele wijze de strekking, de modaliteiten en de beperkingen hiervan uit. Het gezag is de algemene uitoefening van de macht, die voor verschillende kerkelijke dimensies wordt omschreven en gedefinieerd.

De band tussen het gezag en de dienstbaarheid waarop deze is gericht, bepaalt de macht, en deze laatste bepaalt dus de *teleologische vorm* van het gezag, en omschrijft dus haar doel.

Er bestaat dus geen gezag die geen eigen doelstelling heeft, en een typische oriëntering, en het zijn juist deze dimensies die de macht kwalificeren.

Machtsvormen

Het begrip van macht als concrete modaliteit en specificatie van het gezag, vraagt om een analyse van de typerende vormen hiervan.

De bestuursmacht kan verschillend worden omschreven al naar het *gebied* waarop deze van toepassing is.

Men spreekt over *gewone bestuursmacht*, wanneer deze verbonden is aan een

typische functie, waardoor hiervoor een omschrijving geldt in het kerkelijk recht. Deze ontleent haar oorsprong en aard niet aan een eenmalige gelegenheid of typische opdracht, maar aan een stabiele juridische norm, een wet die geldt voor die functie; er is sprake van een volle en totale macht met betrekking tot de taken waarin deze functie voorziet.

Er is daarentegen sprake van een *gedelegeerde macht*, indien deze niet is gegeven door een functie, maar als gevolg van een typische situatie: deze wordt dan gegeven aan een persoon, door een omstandigheid, binnen een bepaalde termijn; en dus een macht die in hoge mate wordt beperkt door het mandaat dat wordt gegeven. Het is bij het verlenen van een gedelegeerde macht van fundamenteel belang, dat in het mandaat de gebieden en de modaliteiten, waarop deze van toepassing zal zijn, goed worden vastgesteld, opdat deze macht op de juiste wijze wordt omschreven en wordt beschermd tegen een mogelijke illegale uitoefening ervan.

De bestuursmacht kan ook worden omschreven naar *vorm*.

Het kan een gewone bestuursmacht zijn, wanneer deze vol en totaal is, en tevens algemeen en direct, omdat deze is verbonden aan een functie.

Maar deze kan ook gewoon zijn, en tegelijkertijd vicariaal, dus weliswaar inherent zijn aan een functie, maar toch een vicariale vorm hebben, omdat deze in naam van een ander wordt uitgeoefend, omdat hij of zij die het volle recht erop heeft, en de titel ervan draagt, afwezig is. Toch wordt in geval van afwezigheid van de titeldrager de macht niet door die normale titeldrager overgedragen aan een ander via een rechtstreekse concessie of via een expliciete delegatie, maar wordt normaliter uitgeoefend door zijn of haar vicaris, die de volle en totale macht uitoefent, die aan de functie verbonden is, welke aldus een vicariaal karakter draagt bij afwezigheid van de normale titeldrager.

Ook de vorm van het *verlies*, het aftreden, bepaalt verschillende modaliteiten van bestuursmacht.

De macht wordt *op gewone wijze* beëindigd op het moment van de legitiem vastgestelde terugtreding uit de functie; in het geval van een gedelegeerde macht wordt deze beëindigd op het moment dat de daarvoor vastgestelde periode is beëindigd of de voorziene taak of opdracht is voltooid, die de delegatie rechtvaardigde, dan wel op het moment dat de oorzaak hiervoor is weggenomen. De gedelegeerde macht kan tevens worden ingetrokken door de persoon die de macht heeft gedelegeerd, of door de gedelegeerde persoon zelf, die ervoor kiest om de taak neer te leggen. Deze wordt echter niet, zoals bij de gewone machtsbeëindiging, beëindigd op een vast moment, tenzij dit op het moment van de delegatie in de clausules zo werd afgesproken.

Maar de macht kan ook worden beëindigd op buitengewone wijze door vroegtijdige terugtreding uit de functie als gevolg van aftreden, overplaatsing, ontslag of ontheffing; dus ook hier zijn verschillende oorzaken mogelijk.

Terwijl het aftreden (zie canons 187-189) en de overplaatsing (zie canons 190-191) buitengewone vormen zijn, waar wel op gewone wijze in is voorzien, zijn

ontslag (zie canons 192-195) en ontheffing uit de functie (zie canon 196) uitzonderlijke maatregelen, die alleen in zeer bijzondere gevallen worden toegepast, en die ofwel worden genomen door de autoriteit die de functiemacht heeft verleend ofwel worden opgelegd door het kerkelijk recht. Aftreden en overplaatsing zijn situaties waarin een juiste en proportionele oorzaak de legitieme functiehouder of degene die in dit geval bevoegd is, het recht geven om de gewone machtstermijn te wijzigen. In het geval van aftreden kan de functiehouder vanwege een juist en proportioneel motief op formele wijze, in geschreven vorm of mondeling, ten overstaan van twee getuigen, aan degene die hem of haar de functie heeft verleend, vragen om het gezag neer te mogen leggen; in het geval van overplaatsing is er sprake van een overgang van de ene functie naar de andere, waardoor de tussenkomst van beide functieverleners in deze zin noodzakelijk zal zijn.

Van geheel andere aard zijn het ontslag en de ontheffing, die beiden zijn voorzien in ernstige gevallen, volgens een punctuele procedure die wordt omschreven door het kerkelijk recht. De ontheffing die wordt omschreven als een straf, welke is vastgesteld na een delict, draagt het karakter van een absolute sanctie.

Welke macht in het religieuze leven?

Dit kerkelijk begrip van de macht krijgt in het religieuze leven een aanvullende betekenis, zoals duidelijk wordt omschreven in de Codex van 1983,² waar de kwestie in twee specifieke kaders wordt geplaatst: in de algemene normen geldig voor alle instituten van het gewijde leven (canon 596), en in het deel dat is gewijd aan de religieuze instituten, hoofdstuk II, dat geheel gaat over *het bestuur van de instituten*, en is verdeeld over drie artikelen: *de oversten en hun raden* (art. 1), *de kapittels* (art. 2), en *de tijdelijke goederen en hun beheer* (art. 3).

De macht in de religieuze instituten is duidelijk een fundamenteel aspect van deze vorm van leven; wanneer we van de veronderstelling uitgaan, dat de macht een organisatorische functie heeft, waarin is voorzien om de overgang tot stand te brengen “van een synodale sociëteit naar een collegiale sociëteit, met het oog op de *communie*”,³ dan is deze dus noodzakelijk in een systeem dat men als een ‘sociëteit’ beschouwt.

Canon 607 omschrijft een religieus instituut namelijk als een *societas*, ofwel een structuur van relaties waarin de verbindingen tussen de onderdelen het vitale bindweefsel vormen van die groep personen. Een religieus instituut is dus de ontwikkelde structuur rond de relaties die bestaan tussen de verschillende religieuzen, die van dit instituut deel uitmaken, via de professie van de evangelische raden, die zijn aangegaan in de vorm van openbare geloftes; daardoor zijn zij gehouden aan het naleven van een eigen recht, en aan de broederlijke deling van het leven in een gemeenschap. Deze sociale structuur die draait rond de gezamenlijke deelname aan het charismatisch erfgoed van het instituut, impliceert een vorming die overeenstemt met dit erfgoed, en die een toewijding vergt aan haar missie, waarbij een levensvorm wordt aangenomen, die wordt bepaald door verplichtingen en rechten. Aan deze sociale structuur kan elk lid slechts deelnemen door middel van de

professie van de evangelische raden, die de verplichting met zich meebrengen om zich te houden aan met name drie evangelische raden; dit produceert een tweeledig effect, namelijk de toewijding aan God en de inlijving in het instituut.⁴

Als we dus de overeenkomst beamen tussen de doelstelling van de dienstbaarheid van het gezag en van de machtvorm, waarvan de aard, vorm en beperkingen zijn gebaseerd op de aard, vorm en beperkingen van de sociëteit, dan begrijpen wij dat de macht in het religieuze leven de typische dimensies moet aannemen van deze speciale vorm van het christelijk leven, dat haar nieuwe en speciale titel vindt in het aannemen van de evangelische raden, die worden aangereikt aan elke christen op het moment van de Doop.

Uit canon 596, die alle instituten van het gewijde leven betreft, begrijpen wij hoe de voorziene macht onderscheiden is naar subject, object, bron en waarde. Het onderscheid naar subject maakt onderscheid tussen een persoonlijk gezag – de oversten – en een collegiaal gezag – de kapittels; men onderscheidt verder naar object, wat een macht is die *over de leden* van het instituut is gelegd, zonder verdere omschrijving ervan; en men onderscheidt naar bron, waarbij wordt terugverwezen, ofwel naar het universeel recht, ofwel naar het eigen recht; tenslotte onderscheidt men naar waarde, tussen een algemene macht – die geldt voor alle instituten van het gewijde leven – en een kerkelijke bestuursmacht – alleen bestemd voor de clericale instituten en de instituten met pauselijk recht.⁵

De kerkelijke codex van 1983 (CJC '83) heeft de keuze gemaakt om geen onderscheid meer te maken tussen openbare macht en privaatsmacht, waarnaar de codex van 1917 verwijst. In deze Codex stelde men voor de niet-clericale instituten een privaatsmacht vast, die werd gezien als huishoudelijke macht, een *Pater Familias*, door het Romeinse recht erkend als een gezag dat noodzakelijk was voor het welzijn, en de stabiliteit *an sich*, en dus voor de band tussen de leden gezien hun samenlevingsvorm, een relatieband dus. De huidige Codex heeft hiervan afgezien, en de nadruk gelegd op het algemeen kerkelijke, omdat de macht moet worden gekenmerkt door het *sensus Ecclesiae*.

De macht van het religieuze leven is dus een macht die het karakter draagt van een bestuursmacht, en heeft daardoor een uitvoerend karakter, hetgeen kan worden afgeleid uit de aard van de taken op het gebied van de vorming en/of van het apostolaat, waarmee degenen die deze macht uitoefenen, zijn belast; en toch is deze macht niet gelijk aan die van een bisschop. Het is een juridische macht, weliswaar een bestuursmacht, maar beperkt tot het gebied van het instituut van het gewijde leven, waaraan deze macht is gebonden.

Op basis van deze beschouwingen, kunnen we de macht van de instituten van het gewijde leven erkennen als een kerkelijke openbare macht: Het is een kerkelijke macht, omdat deze is verbonden aan een kerkelijke functie; het is een openbare, publieke macht, omdat elk instituut van het gewijde leven, dat op canonieke wijze is opgericht, wordt erkend als een publieke, kerkelijke en juridische rechtspersoon.

Aan dit algemene begrip van de macht in het gewijde leven, voegt de wetgever verdere specificaties toe voor het *religieuze* leven, waar de macht is bedoeld als

een wakende dienstbaarheid. De macht van de overste moet op de eerste plaats waken over de roeping van elk individueel lid. En daarom zijn de oversten de begeleiders 'op de weg' van de leden van het instituut; deze begeleiding vindt plaats vanaf de beginfase, wanneer de oversten verantwoordelijk zijn voor de vorming, wat ook de reden is van het delicate overdenkingsproces, wat voorafgaat aan de toelating tot het instituut, tot aan de pijnlijke besluiten die soms moeten worden genomen tot scheiding van het instituut. Van de oversten wordt een attente waakzaamheid verwacht, ook op het gebied van de pastorale begeleiding; zij moeten ook de weloverwogen overdenking plegen ten aanzien van de aanpassing van de werken. Aan de instituten wordt voorzichtigheid gevraagd en aanpassingsvermogen aan de behoeftes van de tijd en van de plaats, waarvoor ook nieuwe en geschikte middelen mogen worden ingezet, mits onverminderd de trouw wordt gehandhaafd aan de eigen missie en aan de eigen werken.

Wij leiden hieruit af, dat de religieuze macht vooral een beherend gezag is, en dus ertoe is geroepen om verantwoordelijk, attent en voorzichtig te zijn met het geschenk van de genade dat men heeft ontvangen, en dat wordt herkend in een goedgekeurd charisma, wat dus is gelegeitimeerd door de Kerk; aan Haar en aan haar bedienaren is dit alleen maar toevertrouwd, opdat het als geschenk van God zal worden bewaard.

Misbruik bij de uitoefening van de macht

In zijn brief is de Heilige Vader niet bevreesd om het gevaar aan de kaak te stellen van een vervormde uitoefening van de macht; hij spreekt zelfs over écht en daadwerkelijk machtsmisbruik.

Juridisch gezien, spreekt men over machtsmisbruik in geval van *wederrechtelijke toeëigening* en van *misbruik*.

De wederrechtelijke toeëigening wordt gekenmerkt door een gebrek aan overeenkomst tussen het *de facto* en het *de iure*; ofwel een situatie waarin bewust handelingen worden gepleegd, waarvoor personen kunnen worden aangeklaagd, terwijl het handelingen zijn die niet overeenstemmen met de werkelijke juridische positie van hem of haar die de macht uitoefent. Er is dus geen legitieme juridische basis voor dit handelen.

De situatie van misbruik verschilt hiervan, omdat men in dit geval buiten de eigen macht treedt; de persoon verblijft weliswaar in zijn wezen, gezien de modaliteiten, de reikwijdte van zijn handelen, en de opgelegde beperkingen in de parameters die door de wet worden opgelegd, want hij of zij is een legitieme en effectieve gezagsdrager, maar voert toch op een bewuste en schuldige wijze de machtsuitoefening op een vervormde manier uit, waarbij hij of zij de doelstellingen en de gegeven functiegebieden overschrijdt, zodat er ook in dit geval geen overeenkomst bestaat tussen de taken die hem of haar zijn gegeven en de taken die hij of zij werkelijk uitoefent.

De formele en juridische definities van misbruik blijken echter onvoldoende om de talrijke vormen te omschrijven, waarin gezagsmisbruik plaatsvindt; het zal

daarom noodzakelijk zijn om steeds weer opnieuw te spreken van misbruik, wanneer de uitoefening van het gezag niet overeenstemt met de doelstellingen die in de canons 618-619 ⁶ worden omschreven met een serie bindende geboden.

Elke keer dat de macht geen werkelijke ondersteuning impliceert, opdat aan elke religieus of religieuze het noodzakelijke zal worden gegarandeerd om het doel van de eigen roeping te realiseren, is dat een oneigenlijk gebruik van de macht (zie canon 670); elke keer dat de oversten niet bewust de vorming in het eigen instituut op zich nemen, is dat geen correcte vorm van macht; elke keer dat de oversten zich niet inzetten om met trouwe creativiteit het apostolaat van het eigen instituut aan de concrete eisen van de geschiedenis aan te passen, is dat geen correcte uitoefening van de macht.

De ‘goede en rechtvaardige’ uitoefening van de macht vormt zeker een modaliteit waaraan binnen de Kerk moet worden gewerkt, en dit werk gaat het vermijden van illegaal gedrag en van nalatigheden ver te boven; dit vraagt om een nederige benadering voor elk kerkelijk onderdeel, zoals in het geval van een religieus instituut, waarbij ernaar moet worden gestreefd, dat zij die worden geroepen tot het uitoefenen van de macht, dat doen in de kerkelijke termen van een evangelische dienstbaarheid van het gezag, waarbij de beperkingen, de voorwaarden en de doelstellingen worden ingegeven door de nieuwheid van het Evangelie en de verlossende kracht van de Verrezen Heer.

¹ J. RATZINGER, *La comunione nella Chiesa*, Milano, 2004, 155.

² Vanaf nu aangeduid als CJC '83

³ PAOLINI S., *L'approvazione del diritto proprio per gli Istituti di vita consacrata*, ex can. 587, Venezia, 2014, 126.

⁴ Zie: CJC '83, can. 654 –Met de religieuze professie gaan de leden door middel van openbare geloftes de verplichting aan om drie evangelische raden te volgen; zij worden toegewijd aan God via hun taak in de Kerk, en worden ingelijfd in het instituut met de rechten en de plichten die juridisch zijn vastgesteld.

⁵ CJC '83, can. 596 - § 1. I De oversten en de kapittels van de instituten hebben over de leden die macht, welke is omschreven door het universeel recht en door de constituties. § 2. Maar in de clericale religieuze instituten volgens pauselijk recht zijn zij tevens bekleed met de kerkelijk bestuursmacht, zowel intern

als extern. § 3. Op de macht, omschreven in § 1, zijn de bepalingen van toepassing, die zijn opgenomen in de canons 131, 133 en 137.

⁶ CJC '83, can. 618 – De oversten oefenen deze macht uit in de geest van de dienstbaarheid die zij hebben ontvangen van God via de missie van de Kerk. Gewillig gehoorzaam aan Gods Wil in de vervulling van de eigen opdracht, waarbij zij de onder hun verantwoordelijkheid geplaatste personen ondersteunen als kinderen van God, en in hen de vrijwillige gehoorzaamheid doen ontstaan in het respect van de menselijke persoon, graag naar hen luisteren, en hun overeenstemmende medewerking bevorderen aan het welzijn van het instituut en van de Kerk, op een dusdanige wijze dat hun gezag om te kunnen besluiten en te kunnen verordenen wat gedaan moet worden, daarbij zal worden gerespecteerd.

DE SCHADUWZONES VAN HET GEZAG: HOE DEZE TE DOORSCHRIJDEN

Zr. Tiziana Merletti, SFP

Zr. Tiziana Merletti is een Franciscaanse Zuster van de Armen vanaf 1986. Zij heeft een doctoraat behaald in jurisprudentie in 1984 aan de Universiteit G. D'Annunzio te Teramo, en in 1992 een doctoraat kerkelijk recht aan de Pauselijke Lateraanse Universiteit te Rome. Naast haar andere taken in Italië, hield zij zich bezig met vorming, heeft cursussen kerkelijk recht gegeven aan de USMI-scholen voor internovitiaat, en is lid geweest van het regionaal bestuur. Zij heeft gediend als congregationeel minister in de jaren 2004-2013, en had toen haar zetel in New York. Momenteel woont zij in Padua, en houdt zich bezig met canonieke consulten op het gebied van het religieuze leven; verder met vorming (vooral voor Italiaanse en geïmmigreerde vrouwen) en met Enneagram-cursussen. Zij is lid van de Raad van Kerkelijke Juristen bij de UISG. Zij spreekt vloeiend Italiaans, Engels en Frans.

Deze tekst werd eerder gepresenteerd aan de Werkgroep Kerkelijk Recht van de UISG, te Rome op 22 november 2018.

Origineel in het Italiaans

Paus Franciscus concentreert zijn beschouwing in zijn recente brief gericht aan het Volk van God ¹ op de plaag die het kerkelijk lichaam heeft geïnfecteerd: die van het misbruik begaan door leden van de clerus en door gewijde personen ten aanzien van minderjarigen en kwetsbare volwassenen. De Paus onderscheidt drie soorten misbruik: seksueel misbruik, machtsmisbruik en gewetensmisbruik. Het doel van dit artikel is te verkennen in hoeverre het machtmisbruik het vrouwelijke gewijde leven betrof, uitgaande van de schaduwzones die de uitoefening van het gezag produceert. Het gaat hierbij niet om het opsommen van valluiken, waarin wij te goeder trouw kunnen vallen, waarna we ons laten overmeesteren door ontmoediging, omdat we niet meer weten hoe we eruit moeten komen. We zouden liever willen nadenken om aan deze situaties een naam te kunnen geven, waardoor wij groeien in ons bewustzijn en onze capaciteit verhogen om te streven naar het goede. Het gaat ook niet om het vinden van eenvoudige antwoorden op de vraag hoe wij deze schaduwzones moeten doorschrijden. Ik stel voor, dat wij de vragen opzoeken die wij onszelf moeten stellen om een waarschijnlijke nieuwe afdaling in een schaduwgebied te voorkomen.

Laten wij beginnen met ons af te vragen: wat bedoelen wij met gezag?

Het gezag is eenvoudigweg de capaciteit om te handelen ...

Als de capaciteit om te handelen niet kan worden gericht

op een door ons gevoeld doel,

of op een door ons gevoelde spiritualiteit,

*of op een door ons gevoelde dienstbaarheid,
dan vernietigt deze het leven.*
(Stewart Emery)²

Met andere woorden: gezag is de mogelijkheid om een “positief” ideaal op te bouwen, een ideaal dat leven genereert, met degenen die naast ons zijn. Het is dus een zeer positief begrip, een schat die op de juiste wijze moet worden aangestuurd in zo’n veranderlijke, onzekere tijd, waarin er vele leiders zijn met hele andere motiveringen.

Uit de Heilige Schrift

Uit de vele mogelijke citaten uit de Heilige Schrift, heb ik die van Paulus gekozen: “... er is geen gezag dan van God. Ook het bestaande gezag is door God ingesteld” (Rom. 13, 1).

De Griekse term die wordt gebruikt om het gezag, de macht, aan te duiden is: *ἐξουσία* = het gezag waarmee Jezus door de Vader is bekleed, en dat Hij op Aarde is komen delen ... ook met de vrouwen!

Paulus zegt steeds: “Daarom moet de vrouw een sluier op het hoofd dragen ter wille van de engelen” (1Kor. 11, 10). Het Griekse woord dat hier in werkelijkheid wordt gebruikt, is juist *ἐξουσία*, en het is voor ons niet moeilijk te begrijpen, dat men ertoe is gekomen om dit met het woord afhankelijkheid te vertalen!

Uit het leergezag

Paus Johannes XXIII gebruikt bij zijn commentaar op dit citaat van Paulus de woorden van de Heilige Johannes Crisostomo:

“Wat zeg je? Is elke individuele gezagdrager met zijn gezag bekleed door God? Nee, dat zeg ik niet: het gaat hier niet over individuele gezagdragers, maar over het gezag zelf. Het feit, dat het gezag bestaat, en dat er mensen zijn die leiden en mensen die gehoorzamen, is niet gebaseerd op toeval, maar op een verordening van de Goddelijke Voorzienigheid”.³

Het is de Wil van God dat de samenleving ⁴ tussen de menselijke wezens vruchtbaar wordt gemaakt, dankzij de bijdrage van het gezag met betrekking tot “de realisering van het gemeenschappelijk goed in voldoende mate”.⁵

Dit is dus geen oncontroleerbare kracht, maar een faculteit om te mogen leiden met gebruik van de rede, welke zich baseert op de morele orde; Paus Johannes XXIII verduidelijkt in dit kader het volgende:

“Indien de wetten en voorschriften van het gezag indruisen tegen die morele orde, en dus niet overeenstemmen met de Wil van God, kunnen zij het geweten niet dwingen, want “men moet God meer gehoorzamen dan de mensen” (Hand. 5, 29); in dat geval houdt het gezag juist op te bestaan, en vervalt in misbruik. “Wanneer een wet indruist tegen de rede, dan noemt men deze een onrechtvaardige wet; in dat geval houdt deze op een wet te zijn, en wordt dan juist een gewelddaad”.⁶

Schaduwzones

Wij willen ons nu afvragen in welke mate het gezag en de schaduwzones twee gezichten zijn van dezelfde medaille. Met schaduwzone bedoelen we iets dat alleen bestaat bij aanwezigheid van licht. De uitoefening van het gezag is nu juist dat licht

waardoor de gaven en de talenten, waarover we beschikken, en waarmee we de werkelijkheid beïnvloeden, worden onderstreept. Dit stelt ons in staat om een visie te ontwikkelen en uit te dragen, vormt onze capaciteit en die van anderen, en gebruikt hiervoor de bronnen om het plan dat ons later zal overstijgen, te realiseren: Gods Koninkrijk te midden van ons allen.

Tegelijkertijd activeert de uitoefening van het gezag in zekere zin een ongezond gevoel (gevoelens van mislukking, van impotentie, van gevangenschap, van angst en van inflexibiliteit), dat haar oorsprong vindt in een psychologische en spirituele dimensie. Vaak proberen we de gebreken en de defecten die hieruit voortkomen naar buiten te projecteren, maar in werkelijkheid maken die deel uit van onszelf ... en daarom moeten we deze aanpakken, en deze omvormen tot gelegenheden van groei, opdat deze vruchten zullen afwerpen, op de beste wijze die ons mogelijk is.

In feite, is alleen de erkende en de geaccepteerde schaduw:

- Positief;
- Stimulerend;
- Een bron van nieuwe energie;
- Een motor voor een genererend leiderschap;
- Een garantie voor een "legitieme" en "onschuldige" gezagsuitoefening.

We zullen nog enkele situaties onderzoeken, die onder de verantwoordelijkheid vallen van de religieuze oversten, en die gelegenheden kunnen verbergen om in de val te trappen van "het slechte en onjuiste" gebruik van het gezag, waaruit de schaduwzones voortkomen waarmee we ons moeten confronteren.

Schaduwzones: de roldidentiteit

Can. 617: "De oversten oefenen hun gezag uit volgens het universeel recht en het eigen recht"

De uitoefening van het gezag in het gewijde leven kent een spirituele en een tijdelijke aard, met als fundamenteel kenmerk de *diaconie*. Het beweegt zich tussen de verantwoordelijkheid om vast te stellen wie van de leden zich moeten inzetten, en hoe zij zich moeten inzetten, om aldus het pastorale en dienstbare resultaat te bereiken wat door de Kerk aan het instituut is toevertrouwd (hun missie), alsmede de zorg voor het welzijn van de leden zelf, die van het verleden, van het heden en van de toekomst.

Een aanvullend stichtend gegeven, dat zich hieraan toevoegt, is het feit dat zowel degene die het gezag uitoefent als degene die de beschikbare "bronnen" vertegenwoordigt, "zijn of haar hele bestaan (als lid van de clerus of als gewijde persoon) ter beschikking heeft gesteld aan het Evangelie, zonder dat er meer sprake kan zijn van een ware "uitwisseling" tussen de persoon als zodanig en de kerkelijke status of taak die hij of zij bekleedt".⁷ Hieruit komt een mogelijke unificatie of identificatie voort tussen de persoonlijke weg en de rol die wordt vervuld. Aan deze dimensie voegt zich tevens het feit toe, dat voor het Tweede Vaticaanse Concilie de relatie tussen gezag en ondergeschikten werd opgelegd door de morele deugd van de gehoorzaamheid. Na het Concilie is men geleidelijk aan de weg gaan bewandelen die gaat van de persoonlijke onderwerping aan het Plan van God naar de persoonlijke deelname aan het Plan van God, een verandering die zeker niet zonder pijn verliep, omdat deze een beroep doet op een houding van

medeverantwoordelijkheid en overdenking, welke niet kan worden geïmproviseerd.

Een schaduwzone wordt hierbij de eigen identificatie met de rol die men bekleedt, een rol die veiligheid en zekere parameters schept, alsmede mogelijkheden om aan de eigen familie iets te geven. Jammer genoeg gaat de rol, de functie voorbij, alhoewel deze wel blijft, en worden wij geroepen tot iets anders. En in dit andere wordt onze ziel blootgelegd in de etappes van het spirituele leven, en ook dan vervolgen wij de weg, met een arme bedelzak zonder een kruik, die de leegte van de rol die wij hebben verlaten, zou kunnen opvullen.

Om over na te denken: Dankzij wie of wat ben ik in staat om mijn identificatie met de rol die ik op dat moment bekleedde te boven te komen?

Schaduwzones: naïef leiderschap

Verbonden aan de vorige schaduwzone is de beschouwing van het feit dat het handelen “als vertegenwoordigers van God” (can. 601 = licht) in de overste de condities schept voor het opdoemen van een schaduwzone, die we zullen aanduiden met “naïef leiderschap”.

Het betreft hier een omschrijving afkomstig uit de naïeve psychologie, ook wel aangeduid met “het gewone gevoel”.

Deze wordt gekenmerkt door het feit dat **een betekenis wordt toegekend aan de gebeurtenissen** op basis van **dimensies met gedeelde betekenissen** die de perceptie ondersteunen, dat de wereld waarin wij leven **voorspelbaar en controleerbaar** is, omdat deze herleidbaar is tot stabiele mechanismen die haar aansturen.

Wanneer dit concept van de naïviteit wordt toegepast op ons beschouwingsthema, brengt ons dit tot enkele overwegingen.

1. Het gezag wordt in het gewijde leven in de handen gelegd van enkele leden die legitiem worden gekozen voor een bepaalde tijdsperiode, met als doel het leiderschap uit te oefenen, in het licht van het charisma, in dienst van het welzijn van het instituut en van de Kerk. Men verwacht hierbij, dat de leden het handelen van de Geest herkennen, en hun steun verlenen aan de gedane voorstellen.
2. Volgens enkele filosofische studies over het gezag gaat dit noodzakelijkerwijs gepaard met een “gedecentraliseerd” verzet, en dus ander gezag vanuit de periferie. En dit is geen fenomeen wat zich op een bepaald moment afsluit, met een beroep op de gelofte van gehoorzaamheid, maar “een proces dat altijd open blijft, en nooit is afgesloten”.⁸
3. De naïeve leider herkent dit fenomeen van het antileiderschap eenvoudigweg niet in de cultuur van het gewijde leven, en trapt in de val van het aanvoelen van dit fenomeen als een tegengestelde kracht die aan haar controle ontsnapt. Dit leidt tot mogelijke reacties, zoals: de perceptie van een persoonlijke aanval, de paranoia (met een noodzaak tot controle via het micro-management), en het martelaarschap (ik besluit me op te offeren als slachtoffer voor het instituut, dat zich in de handen bevindt van “de vijand, de prins van deze wereld”, die ons op de proef stelt!).
4. De geëvolueerde leider daarentegen beschouwt het antileiderschap als een

fysiologisch fenomeen, en zal trachten deze tegemoet te treden als een “tegengestelde” energie, waarbij zij tegen zichzelf zegt: “deze oppositie is niet iets wat mij overkomt, maar iets wat door mij gebeurt”. En zij activeert dan kanalen, zoals de dialoog, het luisteren, de confrontatie en vooral “het verliezen van zichzelf”, om zich vervolgens terug te vinden in een andere dimensie.

Hoe moeten wij deze twee schaduwzones, die met name het persoonlijke vlak raken, dan doorschrijden?

- Eerlijke en moedige zelfkennis;
- Vorming door het zich eigen maken van de kennis van de ander;
- Het nemen van tijd (diep gebed en ook rust);
- Het aangrijpen van gelegenheden gedurende impasses;
- Het zich oefenen in de kunst van het stellen van vragen.

Om over na te denken: Hoe ontdek ik dat ik “naïef” ben bij de uitoefening van het gezag? Ik benoem de situaties van antileiderschap die mij helpen in dit proces.

Schaduwzones: misbruik bij de uitoefening van het gezag

Laten wij nu overgaan tot de beschouwing van een andere mogelijke schaduwzone die voortkomt uit de potenties van het gezag: die van het misbruik van gezag, dat vrijwillig kan worden nagestreefd of het gevolg kan zijn van een slecht beheer van het gezag, wat zich juridisch vertaalt in het concept van de nalatigheid.

Zoals al eerder werd gesteld, spreekt Paus Franciscus in zijn brief aan Gods volk van 20 augustus j.l. over drie types misbruik, die hij niet zal tolereren, omdat het hierbij gaat over minderjarigen en over kwetsbare volwassenen:

- **Op seksueel gebied:** Zonde tegen het zesde gebod van de Decaloog, begaan met geweld of bedreigingen of in het openbaar of met een minderjarige onder de leeftijd van achttien jaar. (canon 1395).
- **Op machtsgebied:** “Het misbruik van de eigen rol of functie door middel van kwellerij, arrogantie, plichtsverzaking, overbluffing, geweldpleging en/of overweldiging”.⁹
- **Op gewetensgebied:** “Minder zichtbaar dan seksueel misbruik, maar toch ook een vorm van misbruik, omdat wordt geprofiteerd van het vertrouwen van de ander, waarbij aan hem of haar op autoritaire wijze verplichte leefregels worden opgelegd, waarvan met name de zwaksten en de meest kwetsbaren het slachtoffer worden. Het gewetensmisbruik vindt meestal op ondergrondse en stille wijze plaats in de geloofsgemeenschap, in de religieuze instituten en in het pastoraat, met name in het jongerenpastoraat”.¹⁰

In alle drie de gevallen is één van de wortels, waaruit dit voortkomt het clericalisme met haar dualistische natuur, die bestaat uit privileges, patriarchale praktijken, zwijgplicht en geheimhouding, waarover Paus Franciscus zegt: “Het clericalisme, dat zowel door priesters als door burgers wordt voorgestaan, genereert tweespalt in het kerkelijk lichaam, en is verantwoordelijk voor vele van de negatieve ontwikkelingen die wij hier aanklagen. ‘Nee’ zeggen tegen het misbruik betekent een krachtig ‘nee’ tegen elke vorm van clericalisme”.¹¹

Om over na te denken: Welke bijdrage kan mijn instituut geven aan het ‘nee’ tegen elke vorm van clericalisme, en aan het ‘ja’ tegen een passievolle, genereuze en rijpe Kerk?

Misbruik van gezag of ambt

Can. 1389 - §1: “Wie misbruik maakt van het kerkelijke gezag of de kerkelijke functie wordt gestraft naar de ernst van de begane daad of nalatigheid, waarbij de ontzetting uit het ambt niet is uitgesloten, tenzij tegen dat vergrijp door de wet of door het voorschrift reeds een straf is vastgesteld”.

Volgens de geest van het kerkelijk recht zijn de volgende elementen kenmerkend voor een **misbruik**:

- Het handelen buiten of tegen de juridische orde;
- Met oneigenlijke doelstellingen;
- Of tegen het welzijn van de zielen.

De canon spreekt over:

- *Misbruik van het kerkelijk gezag* (verbonden dus met de juridische orde);
- *Misbruik van de kerkelijke functie*.

Met kerkelijke functie wordt bedoeld: elke kerkelijke aanstelling (van welke aard dan ook), welke een stabiele en objectieve vorm draagt als aanstelling binnen de kerkelijke organisatie bij een liturgische of kerkelijke institutie met een duidelijk omschreven spiritueel doel, en dus een aanstelling waar men de Kerk vertegenwoordigt, en dus handelt in naam van de Kerk (zie: 145, §1).

In het geval van het religieuze leven spreekt men in dit kader over ‘*functie*’, waarin canoniek wordt voorzien door middel van een verkiezing, en de acceptatie ervan door de gekozene (indien geen bevestiging ervan is voorgeschreven door hogere kerkelijke organen)(canon 146).

De omschrijving van de plichten, die aan de functie zijn verbonden, vindt men in het universeel recht en in het eigen recht. Deze voorschriften zijn bedoeld om de functie te beschermen tegen elke vorm van plichtverzaking en arbitraire interpretatie.

Na opzet

De opzet wordt gevormd door de bewuste wil van een persoon om zich te gedragen met de bedoeling een ander schade toe te brengen.

Bij vaststelling van schuld is de voorziene straf:

- Verplicht;
- Onvoorwaardelijk, dat wil zeggen proportioneel aan de ernst van het misdrijf of van de nalatigheid;
- Inclusief de ontzetting uit de functie.

Opzettelijk misbruik van gezag of functie

Canon 1389, §2: “Wie door schuldige verzaking op illegale wijze een kerkelijke gezagsdaad of functionele handeling pleegt of nalaat, waardoor schade aan anderen wordt toegebracht, wordt gestraft met een rechtvaardige sanctie”.

Met nalatigheid wordt bedoeld:

Gebrek aan inzet en/of aandacht in de vervulling van de eigen plichten.

Na schuld

- Verzuim van de noodzakelijke nauwgezetheid;
- Facultatief, wanneer men uitgaat van canon 1321, § 1, waarin om ernstige

toerekenbaarheid wordt gevraagd. Men is dus in feite niet strafbaar, tenzij hierin door de wet uitdrukkelijk is voorzien;

- Handelingen die op illegale wijze worden verricht of nagelaten, en dus in strijd zijn met de wet;
- Met daaruit voortkomende schade voor anderen.¹²

Canon 1389 is hierover nogal vaag, omdat alle overtredingen potentiële misdrijven zijn, alhoewel op basis van canon 1399 moet worden bewezen:

- De objectieve ernst ervan;
- De schande die hiermee wordt veroorzaakt;
- De onomstotelijke noodzaak van de straf.

Maar het recht op schadevergoeding is er altijd (canons 128, 57, § 3, 1729, § 1).

Enkele voorbeelden van potentieel misbruik/plichtverzaking/nalatigheid

Er volgt een lijst van situaties, taken, en plichten waaraan de oversten (hoge en niet-hoge oversten) worden gehouden volgens de voorschriften van het Kerkelijk Wetboek. De kennis van deze plichten stelt hen makkelijker in staat om nalatigheden, onbewuste manipulaties of strafbare overtredingen te voorkomen op de momenten dat zij worden geconfronteerd met leden die verklaren schade te hebben opgelopen, waarvoor zij genoegdoening vragen.

Bestuur

- Canons 609 en 610: de oprichting van een religieus instituut.
- Dit moet plaatsvinden door de vervulling van een aantal eisen, zoals: de geschreven toestemming van de diocesane bisschop, het nut voor de Kerk en voor het instituut, de mogelijkheid voor de leden om een eigen religieus leven te leiden, en te voorzien in de eigen behoeftes.
- Canon 622: gezag van de algemene overste ten aanzien van de andere oversten.
- De algemene overste heeft gezag over alle provincies, huizen en leden van het instituut volgens de normen van het eigen recht, terwijl de andere oversten dit hebben binnen de grenzen van hun eigen aanstelling.
- Canon 624: tijdelijk gekozen oversten en oversten met onderbrekingen in hun bestuurstaken.
- Canon 625, § 3: De wijzen om de oversten te benoemen.
- In geval van uitverkiezing is de bevestiging van de bevoegde hogere overste noodzakelijk; in geval van benoeming is een geldige consultatie noodzakelijk.
- Canon 626: misbruik dat vermeden moet worden bij het toekennen van functies.
- “Bij het toekennen van functies moeten de oversten ...de normen van het universeel recht en van het eigen recht in acht nemen, en zich onthouden van elk misbruik of voorkeur voor personen, en op niets anders zijn gericht dan op God en het welzijn van het instituut waarbij zij ... de personen moeten benoemen die voor de Heer waardig en geschikt zijn. Gedurende de verkiezingen moeten zij afzien van het verzamelen van stemmen voor zichzelf of voor anderen, op welke wijze dan ook, noch direct noch indirect”. De canon bevat een interessant verbod tot het vormen van lobbies.
- Canon 627: de rol van de Raad.
- De oversten moeten kunnen beschikken over een eigen raad, en een beroep

- kunnen doen op haar diensten.
- Canon 628: canonieke visitatie.
- De oversten die zijn aangesteld via het eigen recht bezoeken met de daartoe vastgestelde frequentie (niet méér en niet minder) de huizen en de religieuzen, waarbij zij zich houden aan de normen.
- Canon 629: woonplicht van de oversten in het eigen huis, op basis van canon 1396, met een straf die ontzetting uit de functie ten gevolge kan hebben.
- Canon 630: gewetensvrijheid van de leden:
- Recht van de leden om in vrijheid de biechtvader uit te kiezen en hun geweten aan te sturen. Het verbod voor de oversten om gewetensmanifestaties van de leden te forceren. Deze canon brengt ons tot de beschouwing van canon 152, die twee of meer onverenigbare functies signaleert, die niet mogen worden vervuld door dezelfde persoon. In het kader van het vrouwelijke religieuze leven denken wij aan het geval van een overste, en dus een hogere of gedelegeerde overste, die verantwoordelijk is voor de vorming van junioren, van wie zij dus ook de gewetensuitingen, de gewetensmanifestaties, beluistert. Of aan het specifiek gesignaleerde geval in canon 636: de econome die geen hogere overste mag zijn.
- Canon 639, § 5: Oversten en schulden.
- De oversten onthouden zich van het geven van toestemming voor het aangaan van schulden, tenzij deze binnen een niet te lange tijd kunnen worden afgelost, zonder schade te berokkenen aan het vermogen van het instituut.

De vorming

- Canons 642 en 597, § 2: toelating van geschikte kandidaten.
- De capaciteit van de kandidaten om het eigen leven van het instituut aan te gaan, mag ook worden geverifieerd door externe specialisten, mits het recht op reputatie en privacy, beschermd door canon 220, wordt gerespecteerd.
- Canon 653: beëindiging van het novituaat.
- De novice mag uit vrije beweging het instituut verlaten. Indien zij geschikt wordt bevonden, wordt zij toegelaten, of zij wordt geweigerd; ook kan de novitiatsperiode met maximaal 6 maanden worden verlengd. In elk geval moet over haar situatie een besluit worden genomen.
- Canons 655 en 657: de duur van de tijdelijke geloften.
- De minimaal voorziene termijn duurt 3 jaar. Maximaal 6 jaar, met de mogelijkheid deze te verlengen tot 9 jaar.
- Canons 660 en 661: voortdurende vorming.
- De leden hebben het recht en de plicht om hun spirituele vorming, zowel op theoretisch als praktisch gebied, gedurende hun hele leven voort te zetten. Het is de verantwoording van de overste om hen hiervoor de middelen en de tijd te geven.
- Canon 670: de verplichting om de leden te ondersteunen.
- Het instituut heeft de plicht om aan de leden datgene ter beschikking te stellen, wat volgens de constituties noodzakelijk is voor het realiseren van de doelstellingen van hun eigen roeping.
- Canons 694 – 704: er zijn vele canons die gaan over de verplichtingen van de oversten in het geval van ontslag uit en scheiding van het instituut, zoals de verplichting om zonder aarzelingen de bewijzen te verzamelen, en de

verklaring uit te vaardigen van het bestaan van die feiten die leiden tot ontslag van het lid (canon 694, § 2). Zoals in andere situaties, geciteerd in canon 695, § 1, kan de overste ook anders handelen, waarbij zij moet voorzien in de correctie van het lid, in de intrekking van de procedure en in de reparatie van het schandaal. De daaropvolgende canons 696 – 704 bevatten andere procedures waarover de overste moet waken om geen verplichte handelingen na te laten, voor het welzijn van de individuele religieuze, van de gemeenschap waar de feiten plaatsvinden, voor de omringende omgeving, en voor het hele instituut.

Het Apostolaat

- Canon 671: de licentieplicht voor het aangaan van taken buiten het instituut.
- De religieuze kan geen taken aangaan buiten het instituut, en dus zowel binnen de kerkelijke gemeenschap als buiten die gemeenschap, zonder toestemming van de legitieme overste. Deze toestemming moet ook rekening houden met canon 670, dat wil zeggen met de plicht om de leden in staat te stellen om de doelstelling van hun eigen roeping te realiseren, en in dit geval een dienst uit te kunnen oefenen die participeert aan de pastorale verzorging van de Kerk (canon 676).
- Canon 679: Nalatigheid bij het handelen na aanvraag hiertoe van de diocesane bisschop.
- Op basis van ernstige en urgente motieven hiertoe, kan de Bisschop een religieuze het verbod opleggen in zijn bisdom te verblijven, in het geval dat de hogere overste, die op de hoogte is gesteld van de situatie, heeft nagelaten om op te treden.
- Canon 683, § 2: misbruik waargenomen door de bisschop gedurende pastorale bezoeken aan de apostolische activiteiten:
- De diocesane bisschop heeft het recht om de apostolische activiteiten te bezoeken, die door de vrouwelijke religieuzen in het bisdom worden ondernomen. Indien hij misbruik ontdekt, moet hij de overste waarschuwen, en als deze niets onderneemt, kan de bisschop op eigen gezag maatregelen nemen (zie: canon 1320).

Enkele voorbeelden van ervaren misbruik

- Canon 681: werken die door de diocesane bisschop aan de vrouwelijke religieuzen zijn toevertrouwd.
- In het geval van werken die door de diocesane bisschop aan de vrouwelijke religieuzen zijn toevertrouwd, verdient het voorkeur een overeenkomst af te sluiten met de hogere overste, waarin de essentiële punten van de samenwerking worden uiteengezet: de te volgen activiteit, het personeel dat hierbij betrokken is, de religieuze plichten en de financiële aspecten.
- Canon 682: het recht om geïnformeerd te worden over de verwijdering van een zuster:
- Een diocesane bisschop kan een religieuze verwijderen uit een functie die door hemzelf is verleend, maar niet zonder eerst de religieuze overste hierover te hebben geïnformeerd.

Conclusie

We hebben geprobeerd te verkennen hoezeer het gewijde leven is ingebed in een actuele en brandende thematiek, die speelt binnen de Kerk, en ook binnen de burgermaatschappij; deze thematiek betreft de uitoefening van het gezag.

De tegenstellingen die dit met zich meebrengt, kunnen niet worden opgelost door het ontkennen van het gezag, met name wanneer het alleen maar onze bedoeling is, bij het accepteren van een dergelijke taak, om te dienen, en de verlichtende geschiedenis van onze charisma's verder uit te dragen. De uitdaging die wij juist moeten opnemen, is dat wij deze dienstjaren moeten verwelkomen als een gelegenheid tot groei in ons persoonlijk bewustzijn, en dit juist binnen de licht- en de schaduwvlakken die wij in deze rol doorschrijden.

Laten wij denken aan de woorden van C. Jung: "Wie tegelijkertijd het eigen licht- en de eigen schaduw aanvoelt, ziet zichzelf van twee kanten, en bereikt op die wijze het centrum". En in dit centrum vinden wij het diepe gevoel terug van onze volging van de gekruisigde en verrezen Christus, die voortdurend naast ons loopt, en ons onderricht dat besturen dienen betekent.

¹ FRANCESCO, *Lettera al popolo di Dio*, (20 agosto 2018).

² Bekende auteur, vormingsspecialist en coach op internationaal niveau met betrekking tot thema's op het gebied van het leiderschap, gebaseerd op de visie-waarde-Strategie.

³ GIOVANNI XXIII, *Pacem in terris*, (11 aprile 1963), 46.

⁴ *Idem*, 19: "De menselijke samenleving moet vooral worden beschouwd als een spiritueel iets:

communicatie van kennis over het ware licht;

Uitoefening van rechten en vervullen van plichten;

Een impuls en een oproep tot de morele waarden;

Het nobele gemeenschappelijke genot van het mooie in al haar legitieme uitdrukkingsvormen;

Een permanente neiging om het beste van zichzelf in de ander te leggen;

Een vurig verlangen tot wederzijdse en steeds rijkere assimilatie van spirituele waarden".

⁵ *Idem*, 26.

⁶ *Idem*, 30.

⁷ GHERRI P., *l'autotutela AMMINISTRATIVA COME SUPPLEMENTO DI CONOSCENZA: LA Remonstratio canonica* (cann. 1732-1734 CIC), in: P. GHERRI (ED), *Decidere e giudicare nella Chiesa*. Atti della VI giornata canonistica interdisciplinare, Città del Vaticano, 2012, p. 317.

⁸ Zie: voce: Potere, genealogia del, in: N. ABBAGNANO, *Dizionario di filosofia*, Novara, 2013.

⁹ Voce Abuso, in: *Enciclopedia Treccani*.

¹⁰ Candiard A.O.P., *Riflessione all'assemblea generale della Conferenza dei religiosi e delle religiose di Francia* (Corref), (Lourdes, 10 - 13 novembre 2018), in: Servizio Informazione Religiosa, mercoledì 14 novembre 2018.

¹¹ PAPA FRANCESCO, *Lettera a tutto il popolo di Dio*, (20 agosto 2018).

¹² De specificatie is van fundamenteel belang, omdat dit niet alleen de aandacht vestigt op de formele technische defecten van het handelen (zoals de nalatigheid, de ongeldigheid, de nietigverklaring, de ineffectiviteit ervan), maar vooral op het subject wiens bestaan hierbij betrokken is, als subject waarop het handelen is gericht, en tevens coöperatief aan het handelingsproces. Zie: P. GHERRI, *L'autotutela...*, p. 325.

TEGEN WIE DE MACHT UITOEFENT, ZEGT JEZUS...

Zr. Elisabetta Flick, SA

Zr. Elisabetta Flick is een religieuze van de Zusters Auxiliatricen van het Vagevuur (Zusters van Hallo). Van 2002 tot 2013 was zij de algemene overste van haar congregatie. Vanaf 2014 werkt zij bij de UISG als vice-uitvoerende secretaresse, en is in die functie verantwoordelijk voor het migrantenproject 'Sicilië'.

Deze tekst is reeds gepresenteerd bij de Werkgroep Kerkelijk Recht van de UISG, Rome, 22 november 2018.

Origineel in het Italiaans

De tekst "Nieuwe wijn in nieuwe zakken" herinnert ons aan de "Originaliteit van het evangelie (zie Mc. 10, 43) waarvan het gewijde leven de vleesgeworden profetie wil zijn door middel van haar concrete houdingen en keuzes: het primaat van de dienstbaarheid (zie Mc. 43-45) en de voortgaande weg naar de armen en de solidariteit met de allerkleinsten (zie Lc. 9, 48), de bevordering van de persoonlijke waardigheid in elke situatie die men ervaart en waardoor men lijdt (zie Mc. 25, 40) en de wederzijdse ondersteuning als oefening van wederzijds vertrouwen en genereuze samenwerking van eenieder met allen".¹

Wij hadden gedurende onze ontmoeting in 2017 al het thema van de houdingen en de keuzes behandeld, die "de Evangelische originaliteit vormen, waarvan het gewijde leven de vleesgeworden profetie wil zijn", uitgaande van het perspectief van de dagelijkse bestuurspraktijk, in het bijzonder de gezamenlijke verantwoordelijkheid en solidariteit. Gedurende de ontmoeting van vandaag gaan wij uit van hetzelfde thema met betrekking tot de uitoefening van de macht, welke, zoals we vanochtend hebben gezien een grote menselijke en spirituele waakzaamheid van ons vraagt om niet toe te geven aan de veelal verraderlijke verleidingen, die worden opgesomd in de "Orientamenti" (oriënteringen), en met name in deel 2 "nog openstaande uitdagingen, de dienstbaarheid van het gezag en de relatiemodellen".²

Om ons te helpen om deze waakzaamheid in het dagelijks leven te realiseren, stel ik u voor om ons te laten leiden door het woord dat Jezus richtte tot de twaalf leerlingen die verontwaardigd reageren op een vraag van de zonen van Zebedeus (Mt. en Mc.), en die onenigheid met elkaar hebben over de vraag wie van hen de grootste is (Lc.):

"Gij weet, dat de heersers der volkeren hen met ijzeren vuist regeren en dat de groten misbruik maken van hun macht over hen. Dit mag bij u niet het geval zijn; wie onder u groot wil worden, moet dienaar van u zijn, en wie onder u de eerste wil zijn, moet slaaf van u wezen, zoals ook de Mensenzoon niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor

velen” (Mt. 20, 25-28; en ook: Mc. 10, 42-45 en Lc. 22, 25-27). Jezus richt tot hen deze woorden na Zijn derde lijdensaankondiging, en juist voor Zijn intocht in Jeruzalem in het evangelie van Matteüs en Marcus, en na de voorspelling van het verraad van Judas, en voor de verloochening van Petrus in het evangelie van Lucas, met andere woorden: deze woorden plaatsen zich aan het einde van het openbare leven van Jezus, terwijl Hij op weg is naar de volbrenging van Zijn laatste daad welke voortkomt uit de machtsuitoefening die Hem door de Vader is verleend:³ *Zijn leven geven voor de verlossing van velen.*

We kunnen ons er op zo’n cruciaal moment terecht over verwonderen, dat de enige zorg van de leerlingen was, wie onder hen de grootste was! En we zien dan ook de afstand die er bestaat tussen de wens om Jezus te volgen, om deel te nemen aan Zijn missie, en de daadwerkelijke keuze om deze te volbrengen op de wijze van Jezus. Deze gebeurtenis herinnert ons eraan, dat wij, zoals de eerste metgezellen van Jezus, die Zijn openbare leven met Hem hebben gedeeld en Zijn pad hebben gevolgd, nog steeds en steeds opnieuw te leren hebben hoe wij onze juiste plaats moeten innemen, indien wij worden geroepen tot een bestuurstaak, en dus tot de uitoefening van het gezag, dat ons wordt gegeven.

Het antwoord van Jezus, gericht tot de Twaalf, is duidelijk: de uitoefening van het gezag betekent het zich in dienst stellen van allen, en daarvoor het eigen leven te willen geven.

Bovendien moeten wij van Hem leren om het gezag daadwerkelijk in dienstbaarheid te vervullen, waarbij wij ons ervan bewust zijn, dat het Evangelie geen definitieve recepten voorschrijft. Het evangelie maakt stap voor stap de houdingen en de fundamentele keuzes van Jezus duidelijk, en dit zijn voor ons de richtlijnen bij de uitoefening van ons bestuursgezag.

Ik nodig u nu uit tot een beschouwing van de twee activiteiten die de essentie vormen van het openbare leven van Jezus, en die in de synoptische evangeliën worden geïdentificeerd als de gebieden waarop Hij Zijn gezag uitoefent, een gezag dat Hij vanaf het begin van Zijn openbare leven verleent aan Zijn leerlingen:⁴

- De macht om duivels uit te drijven;
- De macht om zieken te genezen.

1. De macht om duivels uit te drijven

Wij weten, dat de synoptische evangeliën het openbare leven van Jezus openen met de Doop, gedurende welke God Hem aankondigt als Zijn veelgeliefde Zoon,⁵ en dit verhaal wordt onmiddellijk gevolgd door de verleiding in de woestijn,⁶

een verleiding die Jezus tegenover de verleider plaatst. Deze confrontatie geeft de wijze aan waarop de Zoon van God Zijn gezag moet uitoefenen om als zodanig erkend te worden.

“Als Gij de Zoon van God zijt ...” zegt de verleider, dan kun je jouw macht gebruiken om onmiddellijk alle wensen te vervullen, en om bezit te nemen van alle koninkrijken van de wereld; dat wil zeggen: als je de weg volgt die ik je aanwijs, en als je je onderwerpt aan mijn macht. De weigering waarmee Jezus de verleider in de woestijn confronteert, dat wil zeggen de weigering om Zijn macht te

gebruiken in Zijn eigenbelang, behoeden Hem heel Zijn leven lang tegen alle verleidingen die Hij op zijn weg tegenkomt. Hij moet de wens van de menigte weerstaan om hem tot koning uit te roepen (zie Joh. 6, 14-15),⁷ de hoop van de leerlingen weerstaan om Hem Israël te laten bevrijden, de bezettende macht te onderwerpen, en het koninkrijk van Israël te herstellen (zie Lc. 24, 21).⁸ Deze hoop, die door de leerlingen van Emmaus na Zijn dood werd geopenbaard, hield hen gedurende heel Zijn openbare leven in de greep, en daardoor zagen zij niet de weg die Hij insloeg naar het lijden en de dood, waardoor zij een hindernis werden op Zijn weg, zoals ons wordt geopenbaard in de gebeurtenissen die onmiddellijk volgden op de geloofsbelijdenis van Petrus in Caesarea.⁹ Juist na deze belijdenis volgt de eerste lijdensvoorspelling, en deze voorspelling veroorzaakt de categorische weigering van Petrus die *‘Hem ter zijde nam om Hem ernstig daarover te onderhouden’*, maar dit veroorzaakt een weigering van Jezus die evenzo categorisch overkomt, en die het werk van de verleider in Petrus openbaart:

“Ga weg, satan, terug! Gij zijt Mij een aanstoot, want gij laat u leiden door menselijke overwegingen en niet door wat God wil”. Tot op het kruis, waar de figuur van de verleider zich aftekent achter de menigte en achter de religieuze notabelen, moet Jezus steeds opnieuw ervoor kiezen om Zijn gezag niet uit te oefenen in het voordeel van Zijn eigenbelang: *“Voorbijgangers hoorden Hem, terwijl ze het hoofd schudden en zeiden: ‘Gij daar, die de tempel afbreekt en in drie dagen weer opbouwt, redt Uzelf; als Gij de Zoon van God zijt, kom dan van dat kruis af!’ In dezelfde geest zeiden de hogepriesters met de schriftgeleerden en oudsten spottend: ‘Anderen heeft Hij gered, maar zichzelf kan Hij niet redden. Hij is toch de koning van Israël. Laat Hem nu van het kruis afkomen, dan zullen we in Hem geloven’* (Mt. 27, 39-42 ; en ook Mc. 15, 29-32).

Het feit dat het openbare leven van Jezus zich opent en afsluit met de verleidingen betreffende de wijze waarop de macht van de Zoon van God moet worden uitgeoefend, klinkt als een constante oproep en uitnodiging om te erkennen, dat in elke machtsuitoefening de verleiding en de mogelijkheid tot misbruik permanent aanwezig zijn, en dit houdt in, dat men het gezag op de een of andere wijze in het eigen voordeel aanwendt. En het is voldoende om een krant open te slaan, en wat historische lectuur te raadplegen, om te kunnen constateren, dat inderdaad in vele landen *“de staatshoofden deze in hun machtgreep houden en de groten de kleinen overheersen”*. Wij moeten helaas toegeven, dat ook in de Kerk en in het religieuze leven dit machtsmisbruik ruim aanwezig is, en dat dit het belang onderstreept van de moed om de verleidingen die in ons wonen in beschouwing te nemen, om deze te kunnen weerstaan, om aldus het gezag uit te oefenen dat Jezus aan Zijn leerlingen heeft gegeven: om duivels uit te drijven.

De *“uitdagingen die nog moeten worden aangegaan”*, en die het tweede deel van de *‘Oriënteringen’*¹⁰ vormen, zouden kunnen worden gelezen als de verleidingen die we moeten weerstaan om niet in machtsmisbruik te vervallen. En zonder twijfel zou het vruchtbaar kunnen zijn om de tijd te nemen om deze pagina's te herlezen, waarbij wij met moed en nederigheid de verleidingen durven te weerstaan die in ons wonen, en waaraan misschien ook wij in het verleden bij de uitoefening van het gezag, dat aan ons is toevertrouwd, hebben toegegeven. Dit niet met de bedoeling om dit nu te betreuren, ons hierover schuldig te voelen of hierdoor de moed te

verliezen (wat een nieuwe verleiding zou zijn), maar juist om deze gedragingen uit te bannen, met de hulp van God en van onze broeders en zusters.

Ik stel mij ermee tevreden om u bij deze gelegenheid kort te herinneren aan de risico's die gezagsmisbruik met zich meebrengt, en die hun oorsprong vinden in het leven waarvoor we hebben gekozen: om Christus te volgen in een congregatie, een levenskeuze die wordt gekenmerkt door de geloftes van gehoorzaamheid, armoede en kuisheid.

In n. 20 van de *Oriënteringen* wordt bij het aanhalen van enkele instituten die pas recentelijk zijn gesticht, melding gemaakt van *“gebeurtenissen en situaties waarin sprake was van manipulatie van de vrijheid en van de waardigheid van personen. Niet alleen maar doordat zij gereduceerd werden tot totale afhankelijkheid, die hun waardigheid en zelfs hun fundamentele mensenrechten aantastte, maar ook omdat zij op meerdere manieren, en door middel van hun trouw aan Gods Plan, via het charisma werden gedwongen tot onderwerping die ook hun moraliteit en hun seksuele intimiteit raakte. Dit leidde tot een groot schandaal voor eenieder, toen deze feiten aan het licht kwamen”*.¹¹ Niemand van de gezagsdragers, op lokaal, provinciaal of generaal niveau, is gevrijwaard van de verleiding om anderen te manipuleren om daarmee te bereiken wat men wil.

- Laten wij in dit kader even stilstaan bij de gelofte van gehoorzaamheid: in het religieuze leven betekent de gelofte van gehoorzaamheid normaliter, dat men uit vrije wil aanvaardt om gezamenlijk naar de Geest te luisteren, om te overdenken hoe wij inhoud moeten geven aan onze levenskeuze om Christus te volgen. Het gaat hierbij dus om een “gezamenlijk luisteren”, wat betekent dat ook de gezagsdragers op dezelfde gehoorzame wijze als de andere leden van de congregatie, deze gezamenlijke luisterpraktijk hebben aanvaard.

Het gezagsmisbruik is nooit ver van ons verwijderd, omdat steeds de verleiding bestaat om door nalatigheid, angst voor conflicten, verlies aan gezag, of door de overtuiging van ons gelijk, de anderen simpelweg over onze reeds genomen besluiten te informeren, of deze te verordenen, zonder de noodzakelijke tijd te hebben genomen voor het voeren van een dialoog die wordt gekenmerkt door “diepgaand luisteren”. Daarnaast kan er tevens sprake zijn van een “luisterende” schijndialoog, omdat het enige doel hiervan kan zijn om aan de anderen te tonen, dat de weg die door ons is gekozen de enige mogelijke is. Deze handelwijze kan gepaard gaan met spirituele en affectieve manipulaties, die beiden deel uitmaken van gezagsmisbruik (een beroep op de beschikbaarheid, of de stelling dat men ‘Gods Wil’ kent, omdat juist de gezagsdrager die als enige op authentieke wijze kan en mag interpreteren ...).

De ‘Oriënteringen’ wijzen ons op het feit, dat *“wie het gezag uitoefent zonder het noodzakelijke geduld om te luisteren of zonder de verwelkoming van het menselijk begrip, zich in een situatie plaatst van gebrek aan gezag ten opzichte van de eigen medebroeders en medezusters. ‘Het gezag van de religieuze overste moet zich kenmerken door de Geest van Christus, die niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen’ “*.¹²

De manier waarop Christus dient, wordt gekenmerkt door een totaal respect voor de ander.

Talrijke episodes van het Evangelie getuigen van deze vrijheid van keuze, van besluitvorming en van aanvaarding van eigen verantwoordelijkheid, die Jezus laat aan hen die Hij ontmoet. Herinneren wij ons aan de ontmoeting met de Samaritaanse, met de vrouw die echtbreuk had begaan, aan de genezing van de blindgeborene in het Evangelie van Johannes (4, 1-42 ; 8, 1-11 ; 9, 1-41), zoals ook aan de ontmoeting van de rijke jongeling (Mt. 19, 16-22 ; Mc. 10, 17-22 ; Lc. 18, 18-23), waarover de Evangelies ons laten weten, dat Hij hem lief had, maar hem toch liet gaan, en zijn vrijheid respecteerde, alhoewel deze keuze hem ‘werkelijk bedroefde’.

In het licht van deze evangelische boodschappen en van wat de ‘Oriënteringen’ hierover zeggen, zou het interessant kunnen zijn om te bezien hoe wij in onze recente besluiten het ‘gehoorzaam luisteren’ hebben toegepast, en de vrijheid van de hierbij betrokken personen hebben gerespecteerd, en hoe deze personen dit ‘gehoorzaam luisteren’ zelf hebben toegepast vanuit hun respect voor onze vrijheid.

- Laten wij in dit kader ook even stilstaan bij de gelofte van armoede: ook de gelofte van armoede betekent in het religieuze leven, zoals de gelofte van gehoorzaamheid, het uit vrije wil ter beschikking stellen van de bronnen die wij in ons dragen. Dit delen van de bronnen betreft niet alleen de materiële goederen, maar ook de spirituele, culturele, intellectuele, handmatige en relationele bronnen, enz. ... Wij weten maar al te goed, dat deze bronnen samen een plaats vormen die erg gevoelig is voor de uitoefening van het gezag, en dat een volledig ‘delen’ nooit definitief kan worden bereikt. Er bestaat altijd het gevaar dat het ‘delen’, wat een teken is van communie (zie Hand. 2, 42-47¹³), wordt getransformeerd in afhankelijkheid, welke noch de waardigheid van personen noch hun vrijheid respecteert. Het is niet zo zeker dat in onze congregaties en in hun innerlijke structuur, in elk van onze gemeenschappen, “*de distributie van goederen altijd wordt verricht in het respect van de gerechtigheid en van de medeverantwoordelijkheid*”,¹⁴ zoals de ‘Oriënteringen’ dat van ons vragen; ook op dit gebied waarschuwen deze, dat “*in enkele gevallen een regiem wordt geconstateerd dat de onmisbare fundamenteën van het broederlijke leven negeert, terwijl ‘het gezag er juist toe is geroepen om de persoonlijke waardigheid te bevorderen’. Een bestuursstijl, waarin de financiële zelfstandigheid van enkele leden ten koste gaat van de afhankelijkheid van de andere leden, waardoor het gevoel van wederzijdse toebehoring en de garantie van gelijkheid, waarin sprake is van diversiteit van rollen en dienstbaarheid, wordt ondermijnd, kan niet worden geaccepteerd*”.¹⁵

Wat dit betreft, vraagt de financieel-economische dimensie, als plaats waar de risico's op gezagsmisbruik hoog zijn, met name van de kant van oversten en economen, om onze aandacht, en moeten we ons ervan bewust zijn, dat indien deze bronnen op te strakke wijze worden beheerd door hen die hiervoor verantwoordelijkheid dragen, deze bronnen kunnen worden aangewend voor het uitoefenen van macht over anderen, waardoor zij afhankelijk worden.¹⁶

Ook in dit kader zou het interessant kunnen zijn om te bezien of en hoe wij in de uitoefening van het gezag écht ten dienste staan van de “gemeenschappelijke deling van al onze bronnen”.

- Laten wij in dit kader ook even stilstaan bij de gelofte van celibaat (kuisheid): Net als bij de geloftes van gehoorzaamheid en armoede betekent de

gelofte van celibaat in het religieuze leven het uit vrije wil aanvaarden van de congregatie als de familie waarin we worden uitgenodigd om onze broederlijke en zusterlijke relaties in op te bouwen. De opbouw van deze relaties kenmerkt zich, net als alle menselijke en vermenselijkende relaties, door de kuisheid, waarbij respect wordt getoond voor de onafzienbare vrijheid van elke persoon. De pijnlijke openbaringen waarmee de Kerk in deze tijd wordt geconfronteerd, brengen talrijke gevallen van machtsmisbruik aan het licht, die de gelofte van celibaat en de kuisheid van relaties aan de kaak stellen, en niet alleen op seksueel gebied. Zoals n. 20 van de *'Oriënteringen'* het omschrijft, wordt in dit kader de kuisheid van relaties op een breed front aan de orde gesteld, zowel in het gemeenschapsleven als in de missie, op het gebied van *"manipulatiepraktijken die zowel de vrijheid als de waardigheid van personen hebben aangetast"*, en die op progressieve wijze leiden tot *"een totale afhankelijkheid die niet alleen de waardigheid, maar ook de fundamentele mensenrechten hebben aangetast"* en *"hebben geleid tot gevallen van onderwerping, die ook het gebied van de moraliteit hebben betreden, en zelfs het gebied van de seksuele intimiteit"*.¹⁷

Méér dan ooit worden we in de huidige context uitgenodigd tot waakzaamheid om te kunnen bezien in welke mate onze wijze van gezagsuitoefening in dienst staat van de opbouw van vermenselijkende broederlijke relaties, die de waardigheid en de vrijheid van eenieder respecteren.

Ik heb deze risico's van machtsmisbruik aan de orde gesteld, die ieder van ons op een moment van haar religieuze leven zal hebben ervaren, en waarvan de littekens worden gedragen, die de wonden hebben achtergelaten. Ik heb dit niet gedaan om ons de moed te ontnemen of om ons te beschuldigen, maar eenvoudigweg om ons te helpen onze juiste plaats in te nemen, van waaruit wij de verleidingen die in ons wonen kunnen aanpakken, waarbij wij ons eraan herinneren dat Jezus deze verleidingen al voor ons is aangegaan, en ons de macht heeft gegeven om deze uit te drijven. Door Hem te volgen, en met Hem, beschikken wij over de macht om duivels uit te drijven, waarbij wij elke dag opnieuw, via onze successen en onze mislukkingen, zullen leren hoe wij onze bestuurstaken moeten vervullen als dienstbaarheid in het voordeel van iedereen (en dus als gemeenschappelijk en als bijzonder goed). Door aldus te handelen, antwoorden wij, met de genade van God, nederig op de urgente oproep die Paus Franciscus richtte *"tot alle gemeenschappen van de wereld om een speciale getuigenis te geven van broederlijke communie die aantrekkelijk en verlichtend zal zijn. Opdat allen zullen kunnen bewonderen, hoezeer u zorg draagt voor elkaar, hoezeer u elkaar wederzijds aanmoedigt, en hoezeer u elkaar aanmoedigt en op de levensweg begeleidt"*.¹⁸

2. De macht om zieken te genezen

Tegen de twaalf die Hij uitzendt zegt Jezus volgens het Evangelie van Matteüs: *"Verkondigt op uw tocht: het Koninkrijk der hemelen is nabij. Geneest zieken, wekt doden op, reinigt melaatsen en drijft duivels uit. Voor niets hebt gij ontvangen, voor niets moet gij geven"* (Mt. 10, 7-8).

En op de vraag van Johannes de Doper naar Zijn identiteit: *"Zijt Gij de Komende, of hebben wij een ander te verwachten?"* Antwoordt Jezus: *"Gaaf aan Johannes zeggen wat gij hoort en ziet: blinden zien en lammen lopen, melaatsen*

genezen en doven horen, doden staan op en aan armen wordt de Blijde Boodschap verkondigd” (Mt. 11, 2-5).

Indien wij de Evangelies integraal zouden doorlezen, dan zouden wij van de ene kant kunnen constateren, dat de verhalen over de genezingen en over de uitdrijvingen van duivels talrijk zijn; en van de andere kant, dat de beschreven genezingen merendeels die van blinden, verlamden, doven en melaatsen betreffen.¹⁹ Deze genezingen, die één van de zichtbare tekenen zijn dat het Koninkrijk Gods nabij is, hebben wij net als Zijn eerste discipelen ontvangen, alsmede de missie om deze te verrichten, en juist dat maakt integraal deel uit van de bestuurstaak die ons is toevertrouwd. Het is natuurlijk duidelijk, dat wij niet de capaciteit hebben om fysiek zieken te genezen, maar wij kunnen door te luisteren naar deze verhalen de uitnodiging horen om datgene te verzorgen en te genezen wat blind, verlamd, doof en verstomd in ons is, en is getroffen door melaatsheid.

Tot welke houdingen nodigen deze genezingsverhalen ons uit om ons gezag als een dienst uit te oefenen? Die houdingen verschillen niet veel van die welke ik al had aanbevolen in 2017 voor een evangelische bestuurspraktijk, alhoewel ik deze hier wat anders tot uitdrukking zal brengen.

- **Elkaar nabij zijn:** in de meeste genezingsverhalen is Jezus op weg, en laat Hij zich door de zieke persoon benaderen, soms komt de persoon zelf en soms wordt hij door anderen gebracht.²⁰ En Hij liet zich ook benaderen door personen die door melaatsheid waren getroffen, raakte hen aan en liet zich door hen aanraken, wat Hem onrein maakte, en Hem verplichtte om, net als deze melaatsen, buiten de stad te blijven.²¹

Indien wij willen genezen, en genezen willen worden, rest er ons geen andere weg dan die waarop wij elkaar onvoorwaardelijk benaderen. Niemand mag zonder aandacht en verzorging aan de rand van de weg worden achtergelaten. En wij zouden ons kunnen afvragen, wie de leden zijn van onze congregatie, die het risico lopen om te worden uitgesloten van onze aandacht en onze verzorging, omdat zij verlamd zijn in hun zekerheden, in hun gewoontes en / of in de reputatie die hen wordt toegedacht ... of omdat zij blind zijn geworden door hun overtuigingen, hun vooroordelen ... of omdat zij niet in staat zijn om hun meningen uit te drukken en / of te luisteren naar die van anderen ... Hiervan uitgaande, moeten wij samen onderzoeken hoe wij hen in staat kunnen stellen om de weg te hernemen, in plaats van hen te laten zitten aan de rand van de weg.

- **Eenieder helpen om hun genezingswens tot uitdrukking te brengen:** het zou ons kunnen verwonderen om Jezus aan de twee blinden, die Hem om medelijden met hen smeken, te zien vragen: “*Wat wilt ge dat Ik voor u doe?*” (Mt. 20, 32), want het antwoord lijkt ons wel duidelijk. Afgezien van die verwondering, kunnen wij proberen om de uitnodiging te horen die aan ons wordt gericht, en die aldus zou kunnen worden samengevat: geloof niet dat u beter weet dan de personen zelf, wat zij in hun diepste wensen, waaraan zij lijden, wat in hen verzorging en genezing behoeft.

Met andere woorden gezegd: laten wij de tijd nemen om met elkaar te praten en naar elkaar te luisteren, opdat wij samen de geneesmiddelen voor de ziektes zullen vinden, die onze gezondheid ondermijnen. Laten wij de tijd nemen, opdat via de dialoog en het gebed zal worden openbaard wat ons persoonlijk, in de

gemeenschap, in de provincie, of in de congregatie hindert om deze “zusterlijke” en broederlijke communie tussen ons te doen oprijzen, *opdat deze aantrekkelijk en lichtgevend mag worden*:²² de verlammingen die ons verhinderen om voorwaarts te gaan (angsten, verdenkingen, gebrek aan vertrouwen in zichzelf en in anderen ...); de verblindingen die ons verhinderen om te zien (het ons opsluiten in “onze kleine wereld”, onaantastbare overtuigingen, vooroordelen ...); de doofheid en / of de doofstomheid die ons verhinderen om in deze echte en diepe liefdesrelatie tussen ons te treden, een relatie die een teken is van herkenning van de leerlingen van Christus: “*Hieruit zullen allen kunnen opmaken dat gij mijn leerlingen zijt: als gij de liefde onder elkaar bewaart*” (Joh. 13, 35), een echte en diepe liefdesrelatie die haar volle uitdrukking vindt in het gebaar van het wassen van de voeten, dat aan deze woorden van Jezus voorafgaat.

- **Geen afhankelijkheid scheppen:** het respect van de vrijheid, waarover we in het eerste deel al hebben gesproken, maakt ook deel uit van de genezingsverhalen. Jezus laat na het verrichten van de genezing de persoon gaan, zonder iets van hem of haar te eisen, behalve de discretie, die niet altijd door hem of haar wordt gerespecteerd; Hij zegt dat de genadedaad mag worden voorgelegd aan God, die daarvoor dank mag ontvangen.²³

In tegenstelling tot zekere geneesheren, die de neiging hebben om de besluiten in plaats van hun patiënten te nemen, nemen wij de tijd om te luisteren naar de evangelische uitnodiging om hen op wie onze zorgende missie is gericht, niet afhankelijk van ons te maken.

Dit vraagt om een diepgaande transformatie van zichzelf en met de anderen. Het gaat er in feite om datgene wat we *gratis hebben ontvangen, gratis te schenken* aan anderen, zonder er iets voor terug te verlangen, waarbij wij aldus het risico lopen om “onbezonnen” in de ogen van anderen over te komen, waarbij wij Jezus van Nazaret volgen, die zich helemaal geeft aan hen, die Hem komen bezoeken, of die Hij op straat tegenkomt, tot aan het punt dat *Zijn verwanten Hem meenamen, “want men zei dat Hij niet meer bij zijn verstand was”* (Mc. 3, 20-21). Ik roep hierbij het feit in herinnering, dat de wens om het gezag uit te oefenen als een dienstbaarheid aan de volging van Jezus een dwaasheid is, “*Want de dwaasheid van God is wijzer dan de mensen, en de zwakheid van God is sterker dan de mensen*” (1Kor. 1, 25).

Conclusie

Als conclusie zou ik u de derde activiteit van Jezus van Nazaret willen voorleggen in de loop van Zijn openbare leven: de verkondiging van de komst van Gods Koninkrijk (zie Mt. 10, 7) of, in andere woorden gezegd, de verkondiging van de Blijde Boodschap aan de armen (zie Mt. 11, 5).

Deze activiteit, waarvan de macht om duivels uit te drijven en de macht om te genezen concrete uitdrukkingsvormen zijn, is een fundament van Zijn leven en Zijn missie, zoals Hij zelf zei, toen Hij de volgende passage uit Jesaja tot de Zijne maakte:

“*De geest des Heren is over mij gekomen omdat Hij mij gezalfd heeft. Hij heeft mij gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen, aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken, en aan blinden, dat zij zullen zien; om verdrukten*

te laten gaan in vrijheid, om een genadejaar af te kondigen van de Heer". En Hij voegde hieraan toe: *"Het Schriftwoord dat gij zojuist gehoord hebt, is thans in vervulling gegaan"* (Lc. 4, 18-19; 21).

Het hele leven van Jezus kan worden samengevat in één enkele verkondiging in woorden en in handelingen die getuigen van de onvoorwaardelijke liefde van God, Zijn Vader en Onze Vader, voor eenieder van ons, van de oorsprong naar de eeuwigheid.

En het is deze zelfde missie, die Hij heeft toevertrouwd aan Zijn eerste leerlingen vanaf het begin van Zijn openbare leven, en opnieuw heeft toevertrouwd na Zijn Verrijzenis:

"Mij is alle macht gegeven in de hemel en op aarde. Gaat dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen ...Ziet, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld" (Mt. 28, 18-20 ; zie ook Mc. 16, 15 ; Joh. 20, 21 ; Hand. 1, 8).

Als deze missiezending aan de leerlingen wordt opgedragen, mogen wij hierbij niet vergeten, dat de eerste zendingsopdracht van de Verrezene was gericht tot vrouwen, die Hem op Zijn weg begeleidden, en die Hem nooit in de steek hebben gelaten. Jezus openbaarde zich als eerste aan hen, en zij waren dus de eerste gezonden om de missie te volbrengen van de verkondiging van de Blijde Boodschap dat Hij was verrezen.

Om hen te kunnen volgen, om de Twaalf en Zijn eerste leerlingen te kunnen volgen, ontvangt eenieder van ons met de Doop diezelfde missie en de kracht om deze te volbrengen, met de verzekering van de aanwezigheid van Christus naast ons *"alle dagen tot aan de voleinding der wereld"*, ook op de momenten van twijfel en van ontmoediging, die wij delen met de eerste leerlingen, waarvan de zendingsverhalen van het Evangelie getuigen.

Gedurende de momenten waarop de ons toevertrouwde missie onmogelijk te realiseren lijkt, of de last te zwaar voor ons wordt om te dragen, mogen wij ons tot Christus wenden en horen dat Hij tegen ons zegt:

"Komt allen tot Mij die uitgeput zijt en onder lasten gebukt, en Ik zal u rust en verlichting schenken. Neemt mijn juk op uw schouders en leert van Mij: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uw zielen, want mijn juk is zacht en mijn last is licht" (Mt. 11, 28-30).

¹ CIVCSVA, *Per vino nuovo otri nuovi, Orientamenti*, Libreria Editrice Vaticana, 2017, 31, p. 65.

² Idem 19 - 28, p. 47-61.,

³ Zie Joh. 5, 19: *"Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: de Zoon kan niets uit zichzelf, maar alleen datgene wat Hij de Vader ziet doen"*

⁴ *"Hij riep zijn twaalf leerlingen bij zich en gaf hun de macht om de onreine geesten uit te*

drijven en alle ziekten en kwalen te genezen" (Mt. 10, 1); *"Hij stelde er twaalf aan om Hem te vergezellen en door Hem uitgezonden te worden om te prediken met de macht de duivels uit te drijven"* (Mc. 3, 14-15); *"Hij riep de twaalf bijeen en gaf hun macht en gezag over alle boze geesten en de kracht om zieken te genezen. Daarop zond Hij hen uit om het Rijk Gods te verkondigen en*

genezingen te verrichten" (Lc. 9, 1-2).

"En een stem uit de Hemel sprak: 'Dit is mijn Zoon, mijn veelgeliefde, in wie Ik welbehagen heb' " (Mt. 3, 17); "En er kwam een stem uit de hemel: Gij zijt mijn Zoon, mijn veelgeliefde; in U heb Ik welbehagen' " (Mc. 1, 11); "En een stem uit de hemel sprak: 'Gij zijt mijn Zoon, de welbeminde, in U heb Ik mijn behagen gesteld' " (Lc. 3, 22).

Mt. 4, 1-11 ; Mc. 1, 12-13 ; Lc. 4, 1-13.

Joh. 6, 14, 15: "Toen de mensen het teken (de wonderbare spijziging) zagen dat Hij had gedaan, zeiden ze: 'Dit is stellig de profeet die in de wereld moet komen'. Daar Jezus begreep, dat zij zich van Hem meester wilden maken om Hem mee te voeren en tot koning uit te roepen, trok Hij zich weer in het gebergte terug, geheel alleen".

Lc 24, 21: "En wij leefden in de hoop, dat Hij degene zou zijn die Israël ging verlossen!" Mt. 16, 22-23 ; Mc. 8, 31-33.

CIVCSVA, *Per vino nuovo otri nuovi, Orientamenti*, n°11 à 28, p. 33-61.

Idem n. 20, p. 50.

Idem n. 21, p. 51.

Hand. 2, 42-45: "Zij legden zich ernstig toe op de leer der apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en in het gebed [...] Allen die het geloof hadden aangenomen, waren eensgezind en bezaten alles gemeenschappelijk; ze waren gewoon hun bezittingen en goederen te verkopen en die onder allen te verdelen naar ieders behoefte".

Idem n. 27, p. 59.

Idem n. 27, p. 59-60.

Idem n. 40, p. 75 : "Men moet ervoor waken dat de afstand die bestaat tussen de gewijde personen die het gezag dienen (op de verschillende niveaus) of die de taak hebben om goederen te beheren (op de verschillende niveaus), en de zusters die van hen afhankelijk zijn, geen bron wordt van voortdurend lijden vanwege de ongelijkheid en de gezagscultuur. Dit gebeurt wanneer de eerstgenoemde leden beschikken over alle kennis en beslissingsmacht, en de anderen buiten elke vorm van besluitvorming worden gehouden, zowel op het gebied van persoonlijke bronnen als op het gebied van gemeenschappelijke bronnen".

Idem n. 20, p. 50.

Francesco, Es. Ap. *Evangelii gaudium*(24

novembre 2013), 99 ; citato in *Per vino nuovo, otri nuovi*, n°24, p. 55.

Verhalen over de genezing van melaatsen: Mt. 8, 1-4 (zie ook: Mc. 1, 40-45 ; Lc. 5, 12-16) ; Lc. 17, 11-19.

Verhalen over de genezing van verlamden: Mt. 9, 1-8 (zie ook: Mc. 2, 1-12 ; Lc. 5, 17-26) ; Mt. 12, 9-14 (zie ook: Mc. 3, 1-6; Lc. 6, 6-11).

Verhalen over de genezing van blinden: Mt. 9, 27-31 ; Mt. 20, 29-34 ; Mc. 8, 22-28 ; Mc. 10, 46-52 (zie ook: Lc. 18, 35-43).

Verhalen over de genezing van doven en doofstommen: Mt. 9, 32-34 en 12, 22-24 (zie ook: Lc. 11,14-15) ; Mc. 7, 31-37.

"Toen Hij van de berg was afgedaald, volgde Hem een talrijke menigte. Een melaatse kwam naar Hem toe ..." (Mt. 8, 1-2);

"Hij ging in een boot, stak over en kwam in zijn stad. Men bracht een lamme ..." (Mt. 9, 1-2);

"Toen Jezus vandaar verder trok, volgden Hem twee blinden die luid riepen: 'Heb medelijden met ons, Zoon van David'" (Mt. 9, 27-28)

"Toen zij weggingen, bracht men Hem een stomme die door de duivel bezeten was" (Mt. 9, 32);

"Bij hun vertrek naar Jericho gingen vele mensen met Hem mee. Er zaten twee blinden langs de weg, die, horend dat Jezus voorbij ging, luidkeels begonnen te roepen: 'Heer, Zoon van David, heb medelijden met ons!'" (Mt. 20, 29-30).

"...met het gevolg, dat Jezus niet meer openlijk in de stad kon komen, maar buiten op eenzame plaatsen verbleef. Toch kwamen de mensen van alle kanten naar Hem toe" (Mc. 1, 45).

Francesco, Es. Ap. *Evangelii gaudium*(24 novembre 2013), 99; geciteerd in: *Per vino nuovo, otri nuovi*, n. 24, p. 55.

"Jezus sprak tot hem: 'Zorg ervoor dat ge het niemand zegt, maar ga u laten zien aan de priester en offer de gave die Mozes heeft voorgeschreven om ze het bewijs te leveren' " (Mt. 8, 4 en ook Mc. 1, 44 en Lc. 5, 14); "Eenmaal vertrokken begon de man zijn verhaal overal in het openbaar te vertellen en ruchtbaarheid aan de zaak te geven" (Mc. 1, 45); "Hij verbood hun het aan iemand te zeggen; maar met hoe meer nadruk Hij dat verbood, des te luider verkondigden zij het" (Mc. 7, 36).

GEBED IN HET HART VAN HET KAPITTEL

P. David Glenday, MCCJ

P. David Glenday is een Comboni Missionaris, en voormalig algemeen secretaris van de Unie van Algemene Oversten (USG)

Deze beschouwingen werden door pater David Glenday gericht aan de Missiezusters van de Onbevleete Maagd Maria (PIME), gedurende de gebedsdag in voorbereiding op hun Elfde Algemeen Kapittel (te Nemi op 06/09/2018).

Origineel in het Engels

Eerste beschouwing

Ik wil beginnen met het lezen van een tekst uit het evangelie, die u zou kunnen begeleiden op deze dag: de proloog van het evangelie van Johannes: “In het begin was het Woord... Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. Wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd... vol genade en waarheid... Hij heeft Hem doen kennen”. Ook u bent nu in de proloog van uw algemeen kapittel!

Het hart van hetgeen ik vandaag graag met u wil delen, is een *aanmoediging*, en dit betreft de volgende aanmoediging: om het kapittel te mogen ervaren als een *gave van gebed*. Om het gebed te ervaren in het hart van het kapittel, niet alleen als een essentiële voorbereiding, niet alleen als een essentiële begeleiding, maar het gebed als de plaats waar onze kapittels uit voortkomen, van waaruit zij worden gegenereerd, de plaats waar de beslissingen en de oriënteringen van het kapittel ontvangen worden. Gebed als de plaats waar het kapittel haar moed, hoop, kracht en creativiteit vindt. Gebed als de plaats waar naartoe het kapittel onze missiefamilie zal leiden. Gebed als de bestemming. Zal onze missiefamilie een nog gebedsvollere familie worden als gevolg van het kapittel? Zullen wij het gebed beter op mensen over kunnen brengen? Zullen wij mensen daar beter mee kunnen verlichten? Een vraag waar u op zou kunnen antwoorden met betrekking tot het gebed zou kunnen zijn: hoe zou dit kapittel een genade van gebed voor mij kunnen zijn? Ik ben tot het kapittel geroepen. Op welke wijze betekent dit, dat ik tot het gebed ben geroepen? Gedurende het gebed zoudt u de door u gevolgde weg kunnen beschouwen, sinds dat u wist, dat u aan het kapittel zou gaan deelnemen: welke toegevoegde waarde heeft het kapittel u gegeven: heeft het u verrijkt, heeft het uw gebedsleven uitgedaagd? Als mogelijk hulpmiddel bij het beschouwen van de gave van het gebed gedurende het kapittel, zou ik kort en simpel drie vragen met u willen behandelen: het *hoe*, het *wat* en het *waar* van de gebedsgave gedurende het kapittel.

Het hoe

Hoe zou ik bidden, wanneer ik gedurende het kapittel bid? Om te beginnen, beveel ik Fil. 2, 13 aan, waarin Paulus heel simpelweg zegt: *God is het ...die zowel*

het willen als het doen bij u tot stand brengt. In ons gebed is God op de eerste plaats aan het werk. De uitnodiging, het initiatief, de roeping, de aantrekkingskracht, de volharding, komt van Hem. Hoe herkent u, op dit moment in uw leven, en gedurende het kapittel, dat God bij u aan het werk is? God is de hovenier, God is de bouwer, God is de pottenbakker, God is de architect. Ik denk dat deze overtuiging, dit geloof dat God in ons aan het werk is, enkele mooie dingen in ons gebed kan genereren: als eerste de *vrede* en de *sereniteit*. Op de eerste plaats is gebed Zijn (Gods) werk. Gebed is wat God aan het doen is. Ook in het kapittel is God aan het werk! Als wij dus het kapittel beginnen met deze overtuiging en met deze waarheid, dan zegt de ervaring ons: “Hebt vertrouwen, zoekt de vrede... want de Heer houdt zich ermee bezig. De Heer houdt van jullie missiefamilie, Hij waardeert jullie missiefamilie, Hij houdt jullie familie levend. Vertrouw Zijn handelen. God werkt in jullie, en ‘geeft jullie de wil en het handelen’. *De tweede vrucht van Gods werk in ons, is die van de aandachtigheid.* Aandachtigheid is een staat, een manier van zijn. Om aandachtig te zijn, en aandacht te schenken. We moeten ons afvragen: Heer, wat doet u? Voor aandachtigheid is vaak wat stilte nodig, uiterlijke stilte en innerlijke stilte. *Een derde houding die voort kan komen uit het werk van God in ons, is de Missie.* Missie wordt geboren uit gebed. ‘Zonder Mij kunnen jullie niets!’ God is in ons aan het werk. Wanneer wij aandacht voor Hem hebben, dan zullen we zien, dat wij ook bij dit werk betrokken worden. De God die wij in het gebed ontmoeten, is een werkende God. Het is een natuurlijk proces, dat wij door het gebed worden bewogen; het overtuigt ons om mee te werken, en de missie te beschouwen als een geweldig privilege. God, de Schepper van het universum, vraagt mij om Zijn medewerker te worden!! We kunnen hier nooit té verrast door zijn. *Het hoe van de gebedsgave in het kapittel, leidt ons dus naar een diepe vrede, naar aandachtigheid en naar de beschikbaarheid voor de missie.*

Het wat

We hebben de hele dag om het antwoord te vinden op deze vragen. Hier is het mijne. We bidden gedurende het kapittel, dat het evangelie in vervulling mag gaan. Er is een zin in *Spe Salvi* (2) die stelt: *Het evangelie is niet alleen maar informatief, maar ook uitvoerend ... dat betekent, dat het evangelie geen pure communicatie van dingen is, die men kan leren kennen; het laat tevens de dingen gebeuren, en het leven wordt erdoor veranderd. Het evangelie laat dingen gebeuren en verandert het leven.* Het bidden gedurende het kapittel, betekent dat wij hier en nu het evangelie willen horen, op een dusdanige wijze, dat er iets gebeurt dankzij het evangelie, en onze levens daardoor worden veranderd. Met andere woorden, het kapittel kan een evangelische gebeurtenis zijn. Wij bidden, dat het evangelie hier en nu gaat gebeuren. Ik wil de volgende drie werkwoorden in herinnering brengen: 1. Laat het kapittel het evangelie *vieren!* Redt het leven van onze zusters. Wij worden ertoe geroepen om de fase te beleven van de rapporten met dankbare harten. Vieren jullie de schoonheid, de schoonheid van jullie charisma. Contempleer de vruchten van de Geest in jezelf. Druk dankbaarheid uit in je gebeden, wellicht een onverwachte dankbaarheid. De Geest kan ons zelfs leiden naar de herinnering van dingen, die we zijn vergeten, of die we wilden vergeten! Een goed kapittel wordt, net als goede besluiten, uit dankbaarheid geboren. Laten wij hier één keer

Ignatius Loyola citeren: *goede besluiten ontstaan in de troost, uit een bewustzijn dat er iets échts te vieren valt*. 2. *Viert en luistert*. Wat spreekt de Geest tot de congregatie? Het eerste privilege dat een kapittel heeft, is het verkondigen van het evangelie aan de congregatie. Het is bijna onvermijdelijk, dat het luisteren gedurende het kapittel pijnlijke momenten kent. Maar dat is de pijn door de groei. Zelfs onze oren en onze harten lijden wat toenemende pijn. De Heilige Geest neigt niet tot roepen. De Heilige Geest lijkt er de voorkeur aan te geven om rustig te spreken. *Luisteren* is dus belangrijk. 3. *Getuigen*: wij worden ertoe geroepen om te *worden*, om *getransformeerd* te worden. Paus Franciscus zegt: ‘Ik ben een missie’ in deze wereld (EG 273). Het gaat erom wat we zijn. Laat het evangelie gebeuren. Welk evangelie wil de Heer dat ik ben? Hierbij moeten de noten worden ingezet van de hoop op de genade van God: de geschiedenis is nooit een gevangenis, het is een ketting, maar nooit een absolute voorwaarde. Het is goed om nu Jeremias (29, 11) in herinnering te brengen: ‘*Ik ken de plannen die Ik met u heb: ze hebben uw heil op het oog, niet uw onheil, en bereiden u een hoopvolle toekomst*’. Deze woorden zijn geschreven, toen het volk in ballingschap was. Wanneer wij in het kapittel bidden, hoe zullen we dan bidden, wat zullen we bidden, en waar zullen we ons dan al biddend bevinden?

Het waar

Op dit punt aangekomen, beveel ik jullie aan om Johannes 1 te bidden. Johannes 1 zegt, dat wanneer jullie deze genade willen, hier te kijken, en hier te wachten. Wat is hier? Laat mij twee betekenissen van ‘hier’ geven: het *vlees* en het *“alles”*.

“Het Woord is vlees geworden” (1, 14). Wat een zegening is het om zwak te zijn! De Franse Jezuïet Michel de Certeau sprak over hoe ‘verleidingen een privilege zijn van de gekozen mensen’. Het soort gebed waarover wij hier spreken, is het gebed dat zegt dat wij zwak zijn. Misschien is zwakheid de plaats waar de Heer op ons wacht. Wordt niet geïrriteerd wanneer je je beperkingen ontdekt. Deze ochtend lazen wij het evangelie van de Samaritaanse vrouw. De heilige Augustinus stelde, toen hij preekte over deze passage in het evangelie, de volgende vraag: “Waarom wachtte Jezus de vrouw op bij een bron?” Hij wachtte op haar bij een bron, omdat een bron een groot zwart gat is. Wanneer wij in het allergrootste zwarte gat vallen, zal Hij er zijn. En Jezus was vermoeid...

Een andere ontmoetingsplaats die Johannes benadrukt in de proloog is *“allen”*. Ga na hoeveel keer het woord “allen” in de proloog voorkomt. Welke rol spelen “allen” in onze kapitels? Ik spreek hier over het openstellen van onze harten. We spreken over *een globale visie*. In welke mate zijn “allen” in onze missieopties aanwezig? Hoe kunnen wij de missiesituaties in staat stellen om tegen ons te spreken? Hoe kunnen wij ons charisma ‘ad gentes’ laten groeien? *Vlees, allen en genade*. Genade en groei. ‘Van Zijn volheid hebben wij *allen* genade op genade ontvangen’. Misschien betekent het bidden gedurende het kapittel het herkennen van knooppunten van groei in de genade, die de zusters in de kapitels met elkaar willen delen. Misschien betekent het dat wij de groei van elke zuster in het hart van het kapittel verzamelen, omdat wij in de mogelijkheden van de groei geloven. Het charisma is genade. Als het genade is, dan groeit het. Het kapittel stelt

het charisma in staat om te groeien, om zich te ontwikkelen. Het is tevens belangrijk te geloven, dat het kapittel een persoonlijke groei zal zijn voor mijzelf!

Laat mij afsluiten met de laatste zinnen van EG11: *“Zoals de heilige Ireneus al schreef: door Zijn komst bracht Christus alle nieuwhed met zich mee. Met deze nieuwhed is Hij altijd in staat om onze levens en onze gemeenschappen te vernieuwen. Alhoewel de christelijke boodschap periodes van duisternis en van zwakheid heeft gekend, zal deze nooit verouderen. Jezus is altijd in staat om door de saaie hokjes te breken, waarin wij Hem gevangen willen zetten... Wanneer wij moeite doen om terug te keren naar de bron, zullen nieuwe wegen worden geopend...*

Tweede beschouwing

Ik hoop, dat het ochtendgloren u in staat heeft gesteld om te worden geleid naar het gebed, dat de Heer voor u heeft bewaard. Ik hoop, dat wat ik nu met u zal delen, mag begeleiden wat is gezegd. Deze stiltedag is een bron, waaruit wij moeten putten. Dit is een precies moment van ons kapittel. Ik wil beginnen met het lezen van het evangelie, dat ik u voor gebed en beschouwing heb voorgesteld, *Johannes 4, 43-54*: *Na die twee dagen ging Hij vandaar naar Galilea. Jezus zelf had verklaard, dat een profeet in zijn eigen vaderstad niet in aanzien is. Toen Hij nu in Galilea kwam, ontvingen de Galileeërs Hem welwillend, omdat zij alles hadden gezien, wat Hij te Jeruzalem op het feest had gedaan. Zij waren immers zelf ook op het feest geweest. Zo kwam Hij dan wederom te Kana in Galilea, waar Hij van het water wijn had gemaakt. Daar bevond zich een Koninklijke beambte, wiens zoon te Kafarnaüm ziek lag. Toen hij hoorde dat Jezus uit Judea naar Galilea was gekomen, ging hij naar Hem toe en verzocht Hem, dat Hij mee zou komen om zijn zoon te genezen, want deze lag op sterven. “Als gij geen wondertekens ziet,” zei Jezus tot hem, “dan gelooft gij niet.” Daarop zei die hofbeambte: “Heer, kom toch eer mijn kind sterft!” Jezus antwoordde: “Ga maar, uw zoon leeft.” De man geloofde wat Jezus hem zei en ging heen. Zijn dienaars kwamen hem onderweg reeds tegemoet met de boodschap dat zijn kind leefde. Hij vroeg hun naar het uur waarop de beterschap was ingetreden, en zij zeiden hem: “Gisteren op het zevende uur is de koorts van hem geweken.” Toen besepte de vader, dat het gebeurd was juist op het uur waarop Jezus gezegd had: “Uw zoon leeft.” Hij zelf en heel zijn gezin geloofden. Dit tweede teken deed Jezus ook weer toen Hij uit Judea naar Galilea gekomen was.*

We zien in dit evangelie de genade van een ontmoeting. We kunnen dit vergelijken met een algemeen kapittel! Het is op de eerste plaats een ontmoeting met de Heer. Wij weten, dat we hier de Heer kunnen vinden, en wij willen Hem ook ontmoeten in naam van al onze zusters.

Misschien kunnen wij in gesprek treden met de Koninklijke beambte (Joh. 4, 43 e.v.), en hem vragen: beste hofbeambte, wat betekende het voor u om Jezus te ontmoeten? Wat gebeurde er in uw leven? Misschien is dan het eerste wat hij met u wil delen het volgende: “Toen ik Jezus ontmoette, ontmoette ik een man die *op weg was*”. Ik stel u voor het evangelie te herlezen, en te bezien hoeveel werkwoorden daar staan die betrekking hebben op beweging, het *‘op weg zijn’*. Judea, Samaria, Galilea, *een man die op weg is*. In het evangelie van Johannes, is Jezus een

missionaris. Een authentieke ontmoeting met Jezus, is een ontmoeting met een missionaris. In onze gebeden kunnen wij ons afvragen: *wat heeft het in mijn leven betekend om Jezus te ontmoeten, de man die op weg is, de man die op reis is?* Het is wel heel duidelijk, dat Jezus, de man die op weg is, een heel besmettelijk virus met zich meedraagt, want wanneer wij met deze reizende man in contact treden, begeven wij ons ook op weg, zoals we kunnen zien in de parabel over de Samaritaanse vrouw, aan de Samaritanen zelf, en aan de leerlingen, weliswaar met enige vertraging. Wij allen worden dus ‘geïnfecteerd’, want anders zouden wij hier nu niet zijn. In welke mate zijn wij in staat om anderen met het geloof te infecteren? Dit gaat dus over de missionaire getuigenis. Wij zijn een gevarieerde groep, en wij zijn de iconen van wat er gebeurt, wanneer men de Mens Jezus ontmoet, de Man die op weg is. We kunnen dit in onze gebeden in dankbaarheid herdenken, maar dan ook met enige vrees tot Hem zeggen: “Jezus, hoe wilt U dat ik mij beweeg, welke is de weg die wij moeten volgen?” “Dat U wilt, dat wij ons in beweging zetten, staat niet ter discussie. Dat is zeker!” We vinden maar zelden een passage in het evangelie, waarin Jezus tot mensen zegt, dat zij moeten blijven op de plaats waar zij zijn. Er staat een mooie versie hiervan in deze tekst (vers 50b): “*De man geloofde wat Jezus hem zei en ging heen*”. Zou het niet geweldig zijn, wanneer gedurende onze kapittels zou kunnen worden gezegd: “Dit is het Woord dat wij hebben aanhoord en in hebben geloofd, en dit is de weg waar wij door dit Woord op worden gezet”. Het zou ook heel mooi zijn, als eenieder van ons dat zou kunnen zeggen: “Dit is het Woord waarop ik vertrouw, en dit is de weg waarop dit Woord mij heeft gezet”.

Wanneer wij doorgaan met het gesprek met de beambte, en we tegen hem zeggen: “Waarom nam je deze weg?”, dan vertelt het evangelie ons, dat dit kwam, omdat *het vlees* een woord voor hem werd. In het vlees van Jezus hoorde hij een woord, dat hem vertrouwen gaf. Het lijkt mij, dat dit een heel belangrijk deel van onze kapittelreis is. *In het vlees, in de werkelijkheid, in gebeurtenissen, in de geschiedenis, in de armen, in de volkeren waarmee wij werken om een woord te ontvangen, dat ons op reis zet.* Wat is het woord dat Jezus tot mij spreekt? Dat is heel belangrijk, omdat het de bron is van energie. Laat het leven mij leven geven; laat mij op zo’n manier leven, dat het mij leven geeft. We leven niet op de Maan, en ook niet in de Hemel, maar jullie weten wel wat ik bedoel. En dat deed ook de beambte. En een ander mooi iets van zijn ervaring, waar wetenschappers op wijzen, is dit: steeds wanneer Johannes opnieuw naar deze man verwijst, is dat met een menselijker titel. Jullie kunnen dat later controleren. De eerste keer noemt hij hem *Koninklijke beambte*. Hij heeft dus een rol. Maar verderop noemde hij hem gewoon *de man* (het menselijk wezen). Nog later noemde hij hem *de vader*. *Basiliskos, anthropos, pater*. Zijn reis maakt hem menselijker, en uit het voorbereidend materiaal van verschillende kapittels, kunnen we afleiden dat hieraan bij religieuzen behoefte bestaat. Wij zijn religieuzen om menselijk te kunnen worden. En niet andersom. In het boek ‘Inleiding tot het christendom’ van Joseph Ratzinger, komt er een punt waarop hij zegt: “we hebben nu dit alles over het christendom verklaard; wanneer iemand zou vragen: ‘wat is nu de reden om christen te zijn?’ Dan is het antwoord: ‘om menselijk te worden’.”

Misschien kunnen onze kapittels dus luisteren naar deze dorst, naar dit verlangen naar menselijkheid, opdat onze wijze van leven ons met al onze

beperkingen moge leiden naar meer menselijkheid. Dit is een hele korte manier van spreken over iets waarover met meer diepgang zou kunnen worden gesproken. Ik nodig u uit om de reis van de man te bezien, zelfs voordat hij het nieuws ontving. Het is een heel menselijk verhaal. Twee dingen moet ik nog vermelden. Het feit dat geloof besmettelijk is. De man komt thuis, en zijn hele gezin gelooft.

In Johannes wordt “geloof” wel 98 of 99 keer vermeld, maar hij gebruikt nooit een zelfstandig naamwoord. Je leest het altijd in werkwoordvorm, bijv. geloven. Geloven *in* (beweging), geloven *dat* (vertrouwen), geloven met een volle stop. Onvoorwaardelijk geloven, daar gaat het om. Laat mij afsluiten met iets uit mijn persoonlijk verhaal (en vervolgens met een paragraaf uit EG).

Het verhaal gaat over mijn vader. Jullie hoorden, dat ik ben geboren in India, dank aan God. Mijn moeder en mijn vader ontmoetten elkaar op een schip. Mijn vader was een Schot (Presbyteriaan) en mijn moeder was een Ierse (110 % katholiek). Vader was heel begripvol. Zij trouwden in de Kathedraal van Bombay. Toen vader ophield met varen (hij werkte bij de koopvaardij), ging hij altijd elke zondag met moeder naar de Kerk. Daarom hoopten wij, dat hij op een dag katholiek zou mogen worden. Op de dag van mijn diakenwijding, gaf ik mijn ouders een Bijbel, maar ik dacht dat het een sierstuk in huis zou worden. Maar dat gebeurde niet: elke keer dat ik thuis kwam, vond ik de Bijbel naast de leunstoel van mijn vader. Dat was vijf jaar voor zijn besluit om in de katholieke kerk opgenomen te worden. Het Woord zond ons op reis. Nadat ik tot de conclusie was gekomen, dat vader nooit in onze Kerk zou worden opgenomen, en dat ik dat kon accepteren, concelebreerde ik één maand voordat ik naar Oeganda ging (mijn eerste missiepost) in de H. Mis waarin mijn vader op 71-jarige leeftijd de Doop met geloofsbelijdenis, de Biecht, de eerste H. Communie en het H. Vormsel ontving. Denk aan uw eigen levensverhalen, aan hoe ook u als de Koninklijke beambte bent en blijft. Denk aan de levensverhalen van alle Koninklijke beampten die u kent.

Ik wil nu graag afsluiten met de bekende EG49, die over reizen gaat:

“Laat ons dan voorwaarts gaan, om aan eenieder het leven van Jezus Christus aan te bieden. Hier herhaal ik voor de hele kerk wat ik vaak heb gezegd tegen de priesters en de leken van Buenos Aires: ik prefereer een Kerk die verwond en vuil is, omdat zij zich op straat begeeft, boven een Kerk die ongezond is door haar afsluiting, en die zich vastklemt aan haar eigen zekerheden. Ik wil geen Kerk die bezorgd is over haar positie in het centrum, en vervolgens eindigt in een web van obsessies en procedures. Als wij ons aan iets moeten storen, dat onze gewetens vertroebelt, dan is het wel het feit dat zoveel van onze broeders en zusters leven zonder de kracht, het licht en de troost die voortkomt uit de vriendschap met Jezus Christus, zonder een geloofscommunititeit die hen ondersteunt, en zonder een betekenis en een doel in hun leven. Meer dan door de angst om de weg kwijt te worden, is mijn hoop dat wij ons in beweging zullen zetten door de angst om opgesloten te blijven in structuren die een vals gevoel van veiligheid geven, binnen regels die ons tot strenge rechters maken, met gewoontes die ons een gevoel van veiligheid geven, terwijl aan onze deur mensen van honger omkomen, en Jezus onvermoeibaar tegen ons zegt: ‘Geef gij hen maar te eten’ (Mc. 6, 37)”.

Laat ons dan nu vragen, dat dit kapittel een plaats moge zijn, waarin het Woord ons op reis zet. Deze man, dit kapittel, geloofde in het Woord, en zette ons op weg.

Vanuit het kantoor van de uitvoerende secretaresse

Gedurende deze maanden zagen wij betekenisvolle ontwikkelingen in het vrouwelijke religieuze leven, zowel hier bij de UISG als elders. De XV-de Algemene Vergadering van de Bisschoppensynode, die plaatsvond van 3 tot 28 oktober, was een belangrijk moment in het leven van de Kerk. Drie zusters namen hieraan deel als vertegenwoordigers van de UISG. Zr. Sally Hodgdon, CSJ (vice-presidente van de UISG), Zr. Lucy Muthoni Nderi, FMA (Kenia), en Zr. Mina Kwon, SPC (Korea), voegden zich toe aan verschillende andere zusters die aanwezig waren als toehoorders of als experts. Zij richtten zich op het thema van de synode “Jonge mensen, het geloof en de roepingenoverdenking”, vanuit hun ervaring en in het kader van hun verschillende rollen en taken. Zij gaven een betekenisvolle bijdrage door middel van individuele interventies en groepsdiscussies. Na de synode namen zij bij de UISG deel aan een webinar, om aldus hun ervaring breed te kunnen delen. Die webinar kan nog steeds worden geopend via de volgende link: <http://www.internationalunionsuperiorsgeneral.org/synod2018-listening-religious-sisters-synod-youth/>

Gedurende de periode september-oktober 2018 werden online gesprekken gehouden met zusters die een aanvraag hadden ingezonden voor de UISG-opleiding tot vormingsleider in 2019. Aan het einde van deze gesprekken werd aan 33 zusters een plaats aangeboden; deze cursus begon in de eerste week van februari, en zal eind juni worden voltooid. De zusters hebben vele nationaliteiten, en vestigden zich in het leven van de UISG en in Rome. Zr. Cynthia Reyes, SRA, uit de Filipijnen is de coördinator van het studieprogramma. De ochtendsessies worden gehouden in het UISG-gebouw, en verschillende thema's en onderwerpen worden hier wekelijks aan de orde gesteld. De middagen worden doorgebracht op de Pauselijke Universiteit Angelicum, waar de zusters in het Mater Ecclesiae Instituut deelnemen aan vier cursussen, bestemd voor toekomstige vormingsleiders, samen met andere religieuze vrouwen en mannen. Deze cursus zal weer worden gehouden in 2020, in dezelfde periode, en binnenkort zal worden verzocht om de aanvragen hiervoor in te zenden.

De UISG heeft voortdurend, zowel plaatsgebonden als online, meerdere gelegenheden geboden tot voortgaande vorming, waarmee wij al onze leden en hun congregaties wereldwijd trachten te bereiken. Deze betroffen gebieden als kindbescherming, interculturaliteit, algemene kapittels en overdenkings-processen, herconfiguratie, migratie en uitdagingen voor de christelijke gemeenschap, de digitale wereld en Laudato Si: het zaaien van hoop op de planeet. Vormingsgelegenheden worden aangeboden in verschillende talen, en dit maakt via deze talen goede gesprekken mogelijk, waarbij wordt geluisterd naar elkaars ervaringen in de verschillende delen van de wereld. Het is bijzonder verheugend om te zien, dat groepen, en soms hele gemeenschappen, deze sessies volgen. Zowel tijd als ruimte staan hierbij onder druk, maar wij krijgen het gevoel, dat wij één grote familie zijn van religieuze vrouwen, die zijn verenigd in geest en hart, en gezamenlijk de noden dienen van alledag.

Gedurende de maanden oktober en november hield de Conrad N. Hilton Stichting verschillende ontmoetingen met zusters, samen met verschillende organisaties die het werk van zusters in de Verenigde Staten, Afrika, en ook

globaal, ondersteunen. Deze bijeenkomsten vonden plaats in Long Beach (Californië), in Accra (Ghana) en in Kampala (Oeganda), en werden geleid door Zr. Jane Wakahui, LSOSF, de directrice van de Katholieke Zusterprogramma's. De uitvoerende secretaresse van de UISG was aanwezig bij deze drie bijeenkomsten. Alhoewel deze bijeenkomsten de nadruk legden op de nieuwe strategische initiatieven van de katholieke zusters in de periode 2018-2022, ontwikkeld door de Conrad N. Hilton Stichting, boden deze ook belangrijke gelegenheden tot onderlinge ontmoeting van de zusters en het uitwisselen van informatie over hun levens en hun taken in Oost-, West- en Centraal-Afrika. Er vonden belangrijke praktijkgerichte sessies plaats over controle-, evaluatie- en leermethodes, data- en informatiesystemen en het identificeren van de sleutelementen van vooruitgang. Verder legden twee panelpresentaties de nadruk op het thema "de katholieke zusters en hun taakstellingen en partnerschappen op het gebied van sociale verandering".

De uitvoerende secretaresse richtte zich tot een aantal bijeenkomsten en conferenties die plaatsvonden gedurende de afgelopen maanden, inclusief een bijeenkomst van religieuzen die plaatsvond in het bisdom Nottingham; verder tot een conferentie om de vijfde verjaardag te vieren van het pontificaat van Paus Franciscus bij de Regis Universiteit (te Denver) en tot de Fadica bijeenkomst (te Rome). Andere leden van de UISG-staf, in het bijzonder Zr. Elisabeth Flick, SA, de geassocieerde uitvoerende secretaresse, hebben geantwoord op verzoeken om te spreken over de verschillende aspecten van het religieuze leven en van de religieuze taken. De gelegenheid die hierdoor wordt geboden om contacten te onderhouden met verschillende groepen, en belangrijke gesprekken te voeren over het geloof en over de geloofsgetuigenis van vandaag, werd benadrukt in het strategisch plan 2015-2020 van de UISG.

In het laatste Bulletin is een aanvang gemaakt met de voorbereidingen voor het seminar over interculturaliteit, dat in januari 2019 plaatsvond. Dit was een grote gebeurtenis met 178 deelnemers (45 groepen uit congregaties), vertaling in vier verschillende talen, die plaatsvond in twee met elkaar verbonden zalen in het UISG-gebouw. Dankzij de generositeit van verschillende VS-congregaties, beschikken wij nu over de capaciteit om de vertalingen tussen deze twee zalen uit te doen wisselen. Het was nogal verbazend om de hiermee verbonden technologie in werking te zien, omdat het de eerste keer was, dat wij een optimaal gebruik maakten van onze nieuwe technologische capaciteiten. Het maakte niet uit of de presentator of de vraagsteller zich in de ene of in de andere zaal bevonden: elke spreker kon overal worden gezien, en de vertaling in verschillende talen gehoord. Wij hebben erg veel geluk om gebruik te mogen maken van de diensten van Zr. Florence de la Villeon, RSCJ, die werd opgeleid als ingenieur, en van mejuffrouw Patrizia Morgante, de communicatieverantwoordelijke van de UISG, zodat het gebruik van de nieuwe communicatiecapaciteiten kon worden uitgebreid.

Tenslotte kan worden gesteld, dat de voorbereiding voor de bijzondere bijeenkomst over "de bescherming van minderjarigen in de Kerk", die plaatsvindt in het Vaticaan van 21 tot 24 februari 2019, zich in een vergevorderd stadium bevindt. De leden van het dagelijks bestuur van de UISG en de uitvoerende secretaresse zullen daaraan deelnemen. Het volgende nummer van het Bulletin zal rapporteren over de uitkomsten van deze bijeenkomst, en over de stappen die de UISG in dit kader zal zetten. Moge de Heilige Geest de Kerk bij deze belangrijke beraadslaging leiden.

MIGRANTENPROJECT SICILIË

Ook jullie zullen toch niet willen weggaan?

“Ook jullie zullen toch niet willen weggaan?”... Zo begon de dialoog met kardinaal Montenegro, gedurende zijn ontmoeting met de gemeenschap van Agrigento om hem te informeren over de diensten van de zusters, en met hem wegen te onderzoeken om verder te gaan, gezien de situatie van de migranten als gevolg van de nieuwe migratiewetten.

We zijn aan de tweede driejarentermijn begonnen, en enkele zusters hebben hun eerste mandaat beëindigd, terwijl andere zusters in september zijn gearriveerd om zich geleidelijk aan in de gemeenschap te plaatsen, en met hun diensten te beginnen.

De erkentelijkheid ten aanzien van het pionierswerk van de eerste zusters is groot. Zij hebben zich moedig en onvermoeibaar ingezet om deze dienstverlening op Sicilië op gang te brengen, waarbij zij relaties hebben opgebouwd, waarvan hun opvolgers nu zullen mogen profiteren.

Onze oprechte dank gaat uit naar alle instituten die zich, als antwoord op de oproep van Paus Franciscus, beschikbaar hebben gesteld om nieuwe wegen in te slaan, waarbij zij zusters naar deze plaatsen sturen, die door hen financieel en in gebed worden ondersteund. Wij vragen om ons op deze wijze te blijven volgen, met name nu, op dit moeilijke en delicate moment, waarop de havens worden gesloten en muren worden opgericht; een moment waarop opvangstructuren worden gesloten, die geen financiële ondersteuning meer ontvangen, omdat de Staat de fondsen heeft ingekort, terwijl medewerkers, die al een jaar geen salaris meer ontvangen, hebben besloten om weg te gaan.

Wat kunnen tien zusters die zijn verdeeld over de drie gemeenschappen van Agrigento, Caltanissetta en Ramacca in deze situatie doen? In vele gevallen zijn zij “eenvoudigweg” aanwezig, om netwerken op te bouwen, om te luisteren, om te begeleiden, en om te ondersteunen... om relaties op te bouwen. Concreet is de situatie als volgt:

Agrigento ziet de zusters aanwezig als vrijwilligsters in enkele openbare structuren (het opvangcentrum van Siculiana, de SPRAR, enz. ...), waar het niet eenvoudig is om een voortgaand project op te bouwen met personen die komen en gaan ... maar het is in elk geval een ruimte van aanwezigheid, van luisteren, van begeleiding, waarin catechese wordt gegeven en wordt gebeden met wie dat wil; verder is het ook aanwezigheid in enkele kerkelijke structuren (de mensa voor de armen en de parochie), en tenslotte vinden langzaam ook bezoeken aan de gezinnen plaats.

In **Caltanissetta** gaat men verder met de begeleiding van de migranten op straat, vooral van zieken en van hen die medische zorg behoeven; er is een goede relatie opgebouwd met de bisschoppelijke Caritas, die nu een nauwe samenwerking met de zusters heeft opgezet op het gebied van het Italiaanse onderwijs en van de kookcursussen ... de zondagse ontmoetingen in de parochie krijgen een diepere betekenis, zowel wat betreft de H.Mis in het Engels en de catechese als wat betreft het Afrikaanse koor in de zondagsmis en gedurende de feesten; het biedt

gelegenheden tot kennismaking en integratie tussen de parochianen en de migranten. De vier zusters zijn van de ochtend tot de avond bezig met de meest uiteenlopende activiteiten, volgens het charisma van eenieder van hen en de behoeftes van de migranten.

In **Ramacca** werken op het ogenblik twee zusters samen met een coöperatief voor niet begeleide minderjarigen, die een gezin met elkaar proberen te vormen; in Cara di Mineo is er momenteel een verzamel- en opvangcentrum voor personen die in afwachting zijn van documenten (maximaal 3.000); verder zijn er voorzieningen voor de liturgie, voor de catechese en voor de voorbereiding op de sacramenten voor wie daar behoefte aan heeft.

Wij willen daar niet weggaan... daarom kloppen wij opnieuw op de deur van de congregaties... met de aandrang van de “opdringerige weduwe van het evangelie”. Omdat we daar geen gelegenheid hebben tot het verrichten van betaald werk, en er ook geen mogelijkheden bestaan voor het aanvragen van subsidies, hangen wij volledig af van de generositeit van de congregaties die ons gedurende deze jaren zo gul hebben ondersteund, en ons in staat hebben gesteld om nu aan het vierde jaar van ons verblijf op Sicilië te beginnen; alleen op die wijze kunnen wij met onze internationale en intercongregatieve dienstbaarheid verdergaan.

In de komende maand september hebben wij enkele zusters nodig die de dan vertrekkende zusters zullen gaan vervangen. De ervaring leert ons, dat zij aan enkele eisen zullen moeten voldoen om zich zonder al te veel moeilijkheden aan te kunnen passen... zo zullen zij Italiaans moeten kennen, en in het bezit moeten zijn van een rijbewijs... en wij hebben vooral behoefte aan zusters die in staat zullen zijn om de intercongregatieve uitdaging aan te gaan, met alles wat hieraan verbonden is, wat betreft de opbouw van een gemeenschapsleven. We hebben zusters nodig die zich gemotiveerd voelen door hun passie voor God en voor de mensheid, en die in staat zijn tot:

- het stimuleren van een samenwerkingsklimaat om een gemeenschap “op te bouwen” die bidt, die leeft, en die zich met elkaar confronteert, uitgaande van het evangelie, en in het respect voor het charisma van eenieder.
- het dragen van de last van het lijden, zonder daaronder te bezwijken, door onmacht en/of door frustraties die deze apostolische dienstbaarheid in zich draagt, waardoor zij deze nederige en veelal verborgen dienstbaarheid zullen kunnen blijven accepteren.
- het samenwerken met de burgerlijke en kerkelijke realiteit.

Momenteel schept de nieuwe migratiewet, die deel uitmaakt van het zogenoemde Veiligheidsdecreet, voor wie met hen en voor hen werkt onvoorstelbare moeilijkheden. De sluiting van de centra en de inperking van het aantal verblijfsvergunningen betekent het verlies van de zorg voor de meeste migranten, en ook het verlies van hun huisvesting. De meesten van hen worden clandestien, verbergen zich op het platteland, of riskeren in het net van de Maffia of van de georganiseerde misdaad te belanden, om te kunnen overleven... men ademt een lucht in die bestaat uit spanning, angst en wantrouwen. De Kerk van Sicilië is druk bezig om aan deze moeilijke werkelijkheid het hoofd te bieden, en zij vraagt onze aanwezigheid, onze hulp en onze steun. Wij zijn maar een klein druppeltje in een oceaan van ellende... **maar laten ook niet wij weggaan.**

TALITHA KUM

Belangrijke gebeurtenissen in de afgelopen maanden tussen 2018 en begin 2019

2019 is een fundamenteel jaar voor Talitha Kum, die dit jaar 10 jaar actief is. Gedurende het lopende jaar wordt het gewijde leven, en met name zij die actief zijn in het bestrijden van de mensenhandel, naar Rome geroepen van 21 tot 29 september 2019 om deel te nemen aan de eerste Algemene Bijeenkomst van Talitha Kum, die zich ten doel stelt om deze 10 jaren van activiteit te vieren door ruimte te bieden aan de verdieping van de huidige situatie van de mensenhandel in de wereld, met een blik van hoop, en via het aangeven en het plannen van prioriteiten voor de periode tussen 2020 en 2025.

De belangrijkste gebeurtenissen gedurende de eerste twee maanden van 2019

- Het lanceren, op 17 januari, van de richtlijnen van het pastoraal beleid tegen de mensenhandel, opgesteld door de afdeling Migranten en Vluchtelingen: Talitha Kum is actief betrokken geweest in 2018 bij het opstellen van het einddocument.
- De Wereldgebeds- en beschouwingsdag tegen de mensenhandel, die plaatsvond op 8 februari, en die dit jaar als thema droeg: "Gezamenlijk tegen de mensenhandel". Bij deze editie was Talitha Kum partner van het wereldgebedsnetwerk van de Paus, en presenteerde als gebedsintentie 'het einde van de mensenhandel'.
- Op dezelfde datum werd gedurende de officiële aankondiging van het programma voor het tienjarig bestaan van Talitha Kum, een video gelanceerd van de Paus over dit thema.

Het zojuist afgesloten jaar werd gekenmerkt door verschillende projecten en initiatieven op de prioriteitsgebieden van Talitha Kum, besloten voor de periode tussen 2016 en 2019.

Versterking van de netwerken en van de communicatie

- De uitwerking van een strategisch intern communicatieplan van Talitha Kum wordt voortgezet, waarvoor wij gebruik maken van de gewaardeerde adviezen van Zr. Bernadette Reis, fsp.
- Wij zijn nog bezig met de eindfase van de verzameling van gegevens en de data-analyse om het overzicht te voltooien van de netwerken van Talitha Kum in 2018, in samenwerking met de Pauselijke Gregoriaanse Universiteit, die samen met haar studenten een database heeft opgezet voor Talitha Kum. Deze gegevens zullen op 7 februari 2019 bekend worden gemaakt.

- De bijeenkomst in Cleveland van de netwerken van Talitha Kum op het noordelijk halfrond, welke plaatsvond eind oktober 2018, met als doelstelling om deze netwerken op globaal niveau te versterken. Deze bijeenkomst was mogelijk dankzij de bijdrage, op het gebied van promotie en organisatie, van de associatie van vrouwelijke religieuzen tegen de mensenhandel (US Catholic Sisters Against Human Trafficking (USCSAHT)).
- Bronnen van hoop (Wells of Hope (WOH)): sinds 1 september 2018 is Zr. Marie Claude Naddaf, rgs, de coördinatrice van het WOH-project, dat de samenwerking en de dialoog bevordert tussen vrouwelijke religieuzen en islamitische en christelijke vrouwen in het Middellandse Zeegebied, alsmede de opsporing van strategische partners, in naam van de gemeenschappelijke inzet voor het bestrijden van de uitbuiting van elke vorm van menselijk leven.

De vorming en de nieuwe netwerken

In vervolg op de vormingscursussen en de werkgroepen, die door Talitha Kum op lokaal niveau zijn georganiseerd, wijzen wij u met genoegen op het ontstaan van nieuwe netwerken in de volgende landen: Ghana, Burkina Faso / Niger, en Kameroen. Deze netwerken werden officieel gelanceerd in november 2018, en het netwerk van Kameroen omvat het Frans- en Engelssprekend gebied, in ons streven naar dialoog en samenwerking.

De vormingscursus voor de leiders van Talitha Kum, die plaatsvond in samenwerking met de Pauselijke Universiteit Antonianum, een cursus waarover we al eerder hebben gesproken, omdat deze al eind 2017 is begonnen, werd afgerond in februari 2018 met een tweede residentiële fase. Het eerste positieve commentaar, dat wij hebben ontvangen, was dat er geen tijdverlies is opgetreden gedurende de cursus, en dat allen hebben samengewerkt tot aan de datum van de officiële afsluiting. De vrouwelijke en mannelijke leerlingen van de cursus hebben, op hun beurt en naar gelang de hen ter beschikking staande bronnen, werkgroepen en vormingsdagen georganiseerd in hun eigen landen of in aangrenzende landen, altijd in een volle geest van samenwerking en onderlinge uitwisseling, in het kader van de persoonlijke en professionele verrijking, waardoor het eigen handelen in de bestrijding van de mensenhandel werd versterkt.

Anticipaties

Tussen de programmapunten voor de viering van de tiende verjaardag van Talitha Kum vinden we de campagne “Nonnen die harten genezen”, welke officieel zal worden gepresenteerd gedurende de Plenaire Bijeenkomst van de UISG in mei 2019. Voor nadere informatie over het volle programma kan men zich verbinden met de website van Talitha Kum (<https://www.talithakum.info/>), of met de website die speciaal is opgezet voor de gebedsday (<https://preghieracontrotratta.org/?lang=it>).

SECRETARIAAT VAN DE UISG

<u>Naam</u>	<u>Rol</u>	<u>Email</u>	<u>Telefoon</u>
Sr. Patricia Murray, ibvm	Algemene Secretaresse	<i>segretaria.esecutiva@uisg.org</i>	06 684002 36
Sr. Elisabetta Flick, sa	Vice Algemene Secretaresse Project Migranten Sicilië	<i>vice.segre.es@uisg.org</i> <i>progetto.migranti@uisg.org</i>	06 684002 48
Rosalia Armillotta	Assistent van de Algemene Secretaresse	<i>ufficio.segreteria@uisg.org</i>	06 684002 38
Sr. M. Cynthia Reyes, sra	Coordinator UISG Vorming Program	<i>formators.programme@uisg.org</i>	0668.400.227
Claudia Giampietro	Assistent UISG Vorming Program	<i>formation@uisg.org</i>	0668.400.225
Aileen Montojo	Financieel Administrateur	<i>economato@uisg.org</i>	06 684002 12
Patrizia Balzerani	Assistent Financieel Administrateur	<i>assistente.economato@uisg.org</i>	06 684002 49
Svetlana Antonova	Gebouw Management	<i>gestione.proprieta@uisg.org</i>	06 684002 50
Patrizia Morgante	Eindverantwoordelijke communicatie	<i>comunicazione@uisg.org</i>	06 684002 34
Antonietta Rauti	Coördinator UISG-Bulletin	<i>bollettino@uisg.org</i>	06 684002 30
Sr. Gabriella Bottani, smc	Coördinator Talitha Kum	<i>coordinator@talithakum.info</i>	06 684002 35
Nicoletta Lalla	Assistent Talitha Kum secretariaat	<i>secretariat@talithakum.info</i>	06 684002 32
Sr. Cecilia Bayona, osa	Archivaris	<i>archivio@uisg.org</i>	06 684002 42
Sr. Thérèse Raad, sdc	Communicatiebureau (Vrijwilliger)	<i>comunicazione@uisg.org</i>	0668.400.233
Sr. Florence de la Villeon, rscj	Internationaal Coördinator Project Migranten	<i>rete.migranti@uisg.org</i>	06 68400.231
Canon Law Council		<i>canoniste@uisg.org</i>	
Solidarity South Sudan		<i>solidarityssudan@gmail.com</i>	06 684002 23